

ZAPISNIK

sa 31. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 14. decembra 2022. godine

Sjednica je počela u 11 sati i 20 minuta.

Sjednici je predsjedavao Jovan Jole Vučurović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: Jelena Božović, Janko Milatović, dr Srđan Pavićević, dr Vladimir Dobričanin, Miodrag Lekić i dr Albin Ćeman.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ce Odbora: Amer Smailović, dr Halil Duković, Ivan Mitrović, Mevludin Nuhodžić, Vesna Pavićević i Genci Nimanbegu.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Bojan Paunović, v.d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija, Aleksandra Marković, samostalna savjetnica u Direktoratu za državni budžet u Ministarstvu finansija i Kristina Dabetić Burzanović, samostalna savjetnica u Direktoratu za državni budžet u Ministarstvu finansija.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: mr Siniša Bjeković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zorica Knežević, državna revizorka – načelnica u Sektoru IV u Državnoj revizorskoj instituciji, Astrit Hoxha, državni sekretar u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, Gazmend Cuca, v.d. sekretara Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, Tamara Milić, načelnica Direkcije za inkluzivno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, Anita Marić, predstavnica Zavoda za školstvo, Ivana Šuković, načelnica Direkcije za razvoj usluga i stručni nadzor nad ustanovama socijalne i dječje zaštite u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Danica Kaščelan, načelnica Službe za finansijsko-računovodstvene poslove i javne nabavke u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ivan Medojević, direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Emir Dacić, direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Elvisa Šabotić, predstavnica Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori, Mensur Šaljaj, predsjednik Romskog savjeta, Sabrija Vulić, predsjednik Savjeta muslimanskog naroda Crne Gore, Ivana Nedović, sekretarka Odbora za društvene djelatnosti u Zajednici opština Crne Gore, Dragica Kosić, direktorica Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju- Herceg Novi i Aleksandra Dubak, koordinatorka programa u NVO "Građanska alijansa".

Sjednicu nijesu pratili predstavnici medija.

***

Za sjednicu je utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

- Usvajanje Zapisnika sa 30. sjednice Odbora, održane 26. oktobra 2022. godine -

- 1. PREDLOG ZAKONA O BUDŽETU CRNE GORE ZA 2023. GODINU, SA PREDLOGOM DA SE RAZMOTRE SLEDEĆE BUDŽETSKE POTROŠAČKE JEDINICE (zainteresovano radno tijelo):**

- (1) **Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore** – član 53 stav 3 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG“, br. 42/11 i 32/14), u okviru Programa 12 020 - Zaštita ljudskih prava i sloboda (str. 317 i 318 - 50201),
- (2) **Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava** u okviru programa: 12 025- Unapređenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i promocija rodne ravnopravnosti, 20 021- Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine, 12 013- Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva ljudskih i manjinskih prava (str. 256, 257, 258 i 259 - 40401),
- (3) **Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama** u okviru Programa 12 021 - Zaštita ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (str. 329 i 330 - 51001),
- (4) **Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** u okviru Programa 12 025 - Unapređenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i promocija rodne ravnopravnosti (str. 347 i 348 - 52601),
- (5) **Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore** u okviru Programa 20 021 - Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine (str. 257 – Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava - 41401) i
- (6) **Nacionalni savjeti** u okviru Programa 12 025 - Unapređenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i promocija rodne ravnopravnosti (Aktivnost 12025001005) (strana 256 - Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava - 41401)

(a) u domenu obezbjeđivanja dovoljnih budžetskih sredstava za sprovođenje politike inkluzivnog obrazovanja na svim nivoima:

- **Ministarstvo prosvjete i Zavod za školstvo**, u okviru Programa 19 032 - Uređenje, nadzor i razvoj svih nivoa obrazovnog sistema (Aktivnost 19 032 001 006- Inkluzivno obrazovanje (str. 164 – Ministarstvo prosvjete– 40701 i str. 167, 168 i 169 – Zavod za školstvo – 40704) i

(b) u domenu obezbjeđivanja održivosti funkcionisanja dnevnih centara za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju:

- **Ministarstvo rada i socijalnog staranja**, u okviru Programa 22 025- Socijalna zaštita, Potprogram – Prava iz oblasti boračke, invalidske i dječje zaštite, Aktivnost- Regulisanje prava iz oblasti socijalne, boračke i invalidske zaštite- Transferi opštinama (str. 291);

2. INFORMACIJA SA SASTANKA PREDsjedNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE JOVANA JOLA VUČUROVIĆA SA EKSPERTIMA PEER REVIEW MISIJE EVROPSKE KOMISIJE: KRISTINOM SA KOSTA, LINOM RAINIENE I MATEJOM SIRONIČEM, ODRŽANOG U PODGORICI 6. DECEMBRA 2022. GODINE;

3. TEKUĆA PITANJA.

***

Zapisnik sa 30. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 26. decembra 2022. godine usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

***

PRVA TAČKA- PREDLOG ZAKONA O BUDŽETU CRNE GORE ZA 2023. GODINU

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je podsjetio da je prethodnih godina ustanovljena praksa koja za cilj ima da Skupština Crne Gore što temeljnije razmotri Predlog zakona o Budžetu Crne Gore i da su stvoreni uslovi da Odbor za ljudska prava i slobode razmotri Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu, nakon čega će Mišljenje o ovom aktu, u skladu sa članom 137 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostaviti Odboru za ekonomiju, finansije i budžet kako bi ga kao matični Odbor mogao razmotriti.

Takođe, istakao je da je osim predstavnika Ministarstva finansija i predstavnika potrošačkih jedinica čije predloge budžetskih sredstava ovaj Odbor razmatra, na sjednicu pozvan i predstavnik Državne revizorske institucije u skladu sa Protokolom o saradnji između Skupštine Crne Gore i Državne revizorske institucije, potpisanim 11. maja 2018. godine, Konferencijom o saradnji između Državne revizorske institucije i Skupštine Crne Gore, održanom 25. i 26. februara 2021. godine i shodno dobroj praksi ustanovljenoj prošle godine. Ukazano je da je važno da predstavnici Državne revizorske institucije prisustvuju sjednicama svih radnih tijela Skupštine Crne Gore prilikom razmatranja Predloga zakona o Budžetu Crne Gore, kao i da bi bilo bitno da se održavaju kontrolna i/ili konsultativna saslušanja u skupštinskim odborima povodom izvještaja o reviziji. Stoga je pozvao predstavnicu Državne revizorske institucije da se, ukoliko procijeni potrebnim, uključi u raspravu prilikom razmatranja Predloga zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu, posebno u dijelu koji se tiče sredstava za Nacionalne savjete, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava s obzirom da su Konačne izvještaje o finansijskoj reviziji i reviziji pravilnosti poslovanja Nacionalnih savjeta za 2020. godinu, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu i o reviziji Godišnjeg finansijskog izvještaja Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2021. godinu dostavili Odboru za ljudska prava i slobode, na upoznavanje.

Takođe, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je podsjetio da Odbor za ljudska prava i slobode ove godine nije utvrđivao Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2023. godinu, iz razloga što iz institucije Zaštitnika nije blagovremeno, u skladu sa članom 53 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, dostavljen Predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava. Svih prethodnih godina Odbor je ispunjavao ovu zakonsku obavezu i na osnovu predloga Zaštitnika utvrđivao zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku na način što je u potpunosti podržavao iznos sredstava koji je Zaštitnik zahtijevao, a sve polazeći od dosadašnjeg rada institucije Zaštitnika, shvatajući njen značaj i uz puno razumijevanje neophodnosti obezbjeđivanja finansijskih sredstava neophodnih za redovno funkcionisanje Institucije.

Nakon dostavljanja Saziva za 31. sjednicu Odbora za ljudska prava i slobode, iz institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je mejlom, 9. decembra 2022. godine članovima Odbora i sekretaru Odbora dostavljen Predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku za 2023. godinu.

Predsjednik Odbora je podsjetio da Odbor za ljudska prava i slobode razmatra Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i skrenuo pažnju da Skupštini Crne Gore i Odboru za ljudska prava i slobode, kao nadležnom, još uvijek nije dostavljen Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2021. godini. I pored toga, odlučeno je, kao i prethodnih godina, da Odbor razmotri

Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu za potrošačku budžetsku jedinicu Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava. Takođe, istakao je da je Državna revizorska institucija dostavila Odboru za ljudska prava i slobode na upoznavanje Konačni izvještaj Državne revizorske institucije o reviziji Godišnjeg finansijskog izvještaja Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2021. godinu. Na bazi utvrđenog činjeničnog stanja i izjašnjenja Ministarstva pravde i Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, nadležni Kolegijum Državne revizorske institucije je izrazio uslovno mišljenje na finansijsku reviziju i negativno mišljenje na reviziju pravilnosti poslovanja Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2021. godinu. S tim u vezi, Državna revizorska institucija je dala 39 preporuka Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava (jedna preporuka na finansijsku reviziju i 38 preporuka na reviziju pravilnosti), kao i pet preporuka drugom državnom organu.

Podsjetio je da Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležni odbor, razmatra Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama u Crnoj Gori, pa ove, kao i prethodnih godina, razmatra i Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu za potrošačku jedinicu Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. Ukazao je da je Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama tek 29. novembra 2022. dostavila Skupštini Crne Gore Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2021. godinu. Takođe, podsjetio je da Izvještaji o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. i 2020. godinu nijesu prihvaćeni od strane Skupštine Crne Gore.

Kada je riječ o Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, poslanik Vučurović je podsjetio da Odbor za ljudska prava i slobode razmatra Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, pa razmatra i Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu za Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Podsjećanja radi, Državna revizorska institucija je izvršila finansijsku reviziju i reviziju pravilnosti poslovanja Fonda i Konačni izvještaj o finansijskoj reviziji i reviziji pravilnosti poslovanja Fonda za 2020. godinu, zbog većeg broja nepravilnosti i datog negativnog mišljenja na finansijsku reviziju i reviziju pravilnosti dostavila Odboru za ljudska prava i slobode 17. januara 2022. Članovi Odbora su razmotrili navedeni Izvještaj na 23. sjednici Odbora, održanoj 9. juna 2022. godine kada je razmatran Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2021. godinu.

Odboru za ljudska prava i slobode od strane Državne revizorske institucije 1. decembra 2022. godine dostavljen je Izvještaj o realizaciji preporuka iz Izvještaja Državne revizorske institucije o finansijskoj reviziji i reviziji pravilnosti poslovanja Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu u kojem se navodi da postoji veliko odstupanje između statusa preporuka koji je odredio subjekt revizije i ocjena državnih revizora, da veći broj preporuka koje su djelimično realizovane ili su u fazi realizacije zahtijeva dalje praćenje imajući u vidu i rokove za realizaciju istih, kao i da za osam preporuka državni revizori „nijesu mogli utvrditi status preporuke", pa je zaključeno da državni revizori izvrše dodatnu terensku kontrolu 37 preporuka koje zahtijevaju dalje praćenje, sačine zapisnik i izvijeste nadležni Kolegijum najkasnije do 15.11.2023.godine.

Govoreći o manjinskim savjetima, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je podsjetio da je Državna revizorska institucija izvršila reviziju godišnjih finansijskih izvještaja Nacionalnih savjeta i reviziju pravilnosti poslovanja za 2020. godinu i Konačni izvještaj dostavila Odboru za ljudska prava i slobode. Albanskom nacionalnom savjetu je dato uslovno mišljenje na finansijsku reviziju, a negativno mišljenje na reviziju pravilnosti; Bošnjačkom vijeću je dato uslovno mišljenje na finansijsku reviziju i uslovno mišljenje na reviziju pravilnosti; Hrvatskom savjetu dato je

pozitivno mišljenje na finansijsku reviziju i uslovno na reviziju pravilnosti; Romskom savjetu dato je negativno mišljenje i na finansijsku reviziju i na reviziju pravilnosti; Srpskom nacionalnom savjetu dato je negativno mišljenje i na finansijsku reviziju i na reviziju pravilnosti, a Savjetu muslimanskog naroda dato je pozitivno mišljenje na finansijsku reviziju i reviziju pravilnosti. S tim u vezi dato je 87 preporuka manjinskim savjetima i dvije preporuke drugom državnom organu- Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, pa bi bilo važno da se na sjednici čuje da li su savjeti preduzeli aktivnosti na realizaciji preporuka Državne revizorske institucije.

Predsjednik Odbora je podsjetio na tačku 10 Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode donesenog povodom razmatranja Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom na Trećoj sjednici Odbora, održanoj 21. januara 2021. godine. Tim povodom Odbor razmatra Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za Ministarstvo prosvjete i Zavod za školstvo u domenu obezbjeđivanja dovoljnih budžetskih sredstava za sprovođenje politike inkluzivnog obrazovanja na svim nivoima. Takođe, podsjetio je na tačku 16 Zaključaka Skupštine Crne Gore 27. saziva donesenih na Osmoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2022. godini, povodom razmatranja Predloga zaključaka Odbora za ljudska prava i slobode povodom Kontrolnog saslušanja ministra rada i socijalnog staranja (predstavica Ministarstva rada i socijalnog staranja), ministra prosvjete, ministra zdravlja (predstavnik Ministarstva zdravlja) i ministra pravde na temu „*Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode sa Konsultativnog saslušanja, održanog 25. septembra 2019. godine na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori” i Preporuka iz Analize intersektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori, koju su pripremile ekspertkinje angažovane od strane UNICEF-a*”, dana 28. jula 2022. godine. Naveo je da u okviru praćenja realizacije tih Zaključaka Odbor razmatra Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu za Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

Poslanik Miodrag Lekić je reagovao proceduralno i ukazao da bi se u cilju racionalizacije vremena u raspravi trebalo fokusirati na cifre, odnosno precizna finansijska sredstva koja su Predlogom zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu opredijeljena za potrošačke jedinice koje su predmet razmatranja na sjednici Odbora.

Uvodno obrazloženje o Predlogu zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu, sa posebnim osvrtom na potrošačke jedinice koje su predmet interesovanja Odbora za ljudska prava i slobode dao je v. d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija Bojan Paunović. Podsjetio je da je obaveza Vlade Crne Gore da utvrdi Predlog zakona o Budžetu do 15. novembra i da su u pripremi tog akta imali komunikaciju sa svim institucijama, uključujući i Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Zahtjev Zaštitnika je uzet u obzir iako isti nije bio formalno definisan od strane Odbora za ljudska prava i slobode. Na bazi dobre saradnje i visokog procenta izvršenja budžeta Zaštitnika zahtjev Zaštitnika je u najvećem obimu prihvaćen, čak je i uvećan zbog predložene politike zarada koja će se odraziti na većinu budžetskih korisnika. Ukupna sredstva za Zaštitnika planirana su u iznosu od 861.492 eura, što predstavlja uvećanje za 23.000 eura (17%) u odnosu na budžet u tekućoj godini.

Za Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava predložena su sredstva u iznosu od 1.900.189,97 eura. U 2022. godini sredstva za ovo Ministarstvo su bila prepoznata Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Budžetu Crne Gore za 2022. godinu donesenim u maju i tada su im opredijeljena sredstva u iznosu od 1.374.000 eura, a do maja sredstva su bila u okviru

Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava i budžet je bio izvršen u iznosu od 340.000 eura. U 2023. godini planirano je uvećanje od 520.000 eura (38%).

Za Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama predložena su sredstva u iznosu od 820.958,53 eura, što predstavlja uvećanje od 184.000 eura (29%) u odnosu na 2022. godinu. Dominantan dio sredstava za Agenciju odnosi se na zarade i predviđen je određeni fiskalni prostor za jačanje kapaciteta Agencije. Ministarstvo je obaviješteno da će Agenciji u narednoj godini biti potrebno dodatnih 45.000 eura za realizaciju određenih postupaka koji su pokrenuti ove godine, ali neće biti realizovani do kraja godine, pa je Paunović predložio da se ta sredstva tokom godine opredijele iz tekuće budžetske rezerve. Obaviješteni su da je u toku priprema izmjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama, čime se može uvećati obim aktivnosti Agencije tako da će nakon usvajanja zakona razmotriti potrebu uvećanja sredstava Agencije.

Za Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava predložena su sredstva u iznosu od 1.909.500 eura, što predstavlja uvećanje od 535.000 eura (39%) u odnosu na 2022. Navedena sredstva su opredijeljena u skladu sa članom 36g Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Predložena sredstva su neznatno veća i od samog zahtjeva Fonda koji u momentu dostavljanja zahtjeva nije imao informaciju koliki će biti iznos tekućeg budžeta. Takođe, prepoznat je i fiskalni prostor za zarade shodno planiranoj politici zarada u 2023.

Sredstva za Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore se opredjeljuju u okviru budžeta Ministarstva ljudskih i manjinskih prava i u odnosu na tekuću godinu uvećana su za 73.000 eura. Prepoznate su zarade, a sva preostala sredstva su na poziciji transfera, čime se povećava nezavisnost rada ove Ustanove i finansiranje se vrši u skladu sa preporukama DRI.

Za Nacionalne savjete predložena su sredstva u iznosu od 650.000 eura, što je uvećanje od 50.000 eura u odnosu na 2022. godinu.

Za inkluzivno obrazovanje Ministarstvu prosvjete su predložena budžetska sredstva u iznosu 3.326.990 eura koja su vidljiva i jasno izdvojena u budžetu. Sredstva su namijenjena za finansiranje tri resursna centra. Zavodu za školstvo planirana sredstva su uvećana za 222.000 eura, dijele se na četiri aktivnosti i dominantno su opredijeljena za unapređenje kvaliteta školstva i obrazovanja.

Za Ministarstvo rada i socijalnog staranja u dijelu potprograma- Regulisanje prava iz oblasti boračke, invalidske zaštite i dječje zaštite u dijelu koji se tiče transfera opštinama, za dnevne boravke za odrasla i stara lica sa invaliditetom opredijeljena su sredstva u iznosu od 281.000 eura i namijenjena su za 13 dnevnih boravaka u 10 opština. Takođe, planirana su sredstva za otvaranje dnevnih boravaka za odrasla i stara lica u opštinama Žabljak, Berane, Gusinje i Kotor u iznosu od 250.000 eura.

U raspravi su učestvovali: zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković, državni sekretar u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava Astrit Hoxha, direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Ivan Medojević, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović, direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Emir Dacić, predstavnik Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore Elvisa Šabotić, v.d. generalnog direktora Direktorata za budžet u Ministarstvu finansija Bojan Paunović, predsjednik Hrvatskog savjeta u Crnoj Gori Zvonimir Deković, predsjednik Savjeta muslimanskog naroda Crne Gore Sabrija Vulić, predsjednik Romskog savjeta Mensur Šaljaj, poslanici: Miodrag Lekić, dr Srđan Pavićević i dr Albin Čeman, državna revizorka Zorica Knežević, načelnica Direkcije za inkluzivno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete Tamara Milić, predstavnik Zavoda za školstvo Anita Marić, načelnica Direkcije za razvoj usluga i stručni nadzor nad ustanovama

socijalne i dječje zaštite u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Ivana Šuković, direktorica Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju- Herceg Novi Dragica Kosić i sekretarka Odbora za društvene djelatnosti Zajednice opština Crne Gore Ivana Nedović.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da je bilo neophodno da utvrde predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava kako bi isti mogli dostaviti Odboru za ljudska prava i slobode, a njihov predlog zahtjeva je utvrđen neznatno prije nego što je Vlada utvrdila Predlog zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu. Smatra da je norma Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore koja se odnosi na finansiranje Zaštitnika neodrživa ukoliko se zahtijeva nezavisnost i samostalnost institucije Zaštitnika i potpuno nije u skladu sa statusom B koji su ostvarili pred Ujedinjenim nacijama. Da bi mogli da budu nezavisna institucija u smislu statusa B, potrebno je da uživaju finansijsku nezavisnost. Ako to znači da predlog zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava treba da dostavljaju skupštinskom Odboru za ljudska prava i slobode, postavlja se pitanje da li Odbor može i da mijenja, odnosno umanjuje iznos sredstava koja Zaštitnik zahtijeva. Međutim, oni imaju kontinuiranu podršku Odbora za ljudska prava i slobode koji je uvijek podržavao predložene zahtjeve Zaštitnika u svim sazivima Skupštine. U komunikaciji sa Ministarstvom finansija vrši se elektronska obrada zahtjeva i ove godine to je bilo otežano, čak su predlog zahtjeva poslali iz Uprave za ljudske resurse, a tek prije pet dana su osposobili sopstvene elektronske komunikacije.

Zaštitnik je ocijenio da su predložena budžetska sredstva za Zaštitnika racionalna, održiva i u najvećoj mogućoj mjeri odgovaraju principu budžetske štednje. Naglasio je da je uvećanje uslijedilo zbog činjenice da sledeće godine obilježavaju 20 godina rada institucije Zaštitnika. Ukupni troškovi putovanja za četiri grupe poslova u instituciji Zaštitnika u prethodnom periodu bili su 25.000 eura na nivou godine. Očekuje da će naredne godine biti u potpunosti ispunjen plan službenih putovanja imajući u vidu tri nadležnosti Zaštitnika utvrđene Zakonom- praćenje prinudnog udaljenja stranaca, nacionalni preventivni mehanizam za zaštitu od torture i promotivne aktivnosti Zaštitnika, posebno u dijelu koji se tiče ranjivih grupa. Takođe, istakao je da je po prvi put, u skladu sa Smjernicama za izradu budžeta, ujedno podniet i zahtjev za procjenu potrebnih budžetskih sredstava za sledeće dvije godine. U svim izvještajima međunarodnih organizacija se insistira na dodatnim finansijskim i kadrovskim resursima institucije Zaštitnika. Trenutno je utisak građana da institucija Zaštitnika treba da obavlja posao i onih institucija koje nijesu funkcionalne u punoj mjeri, zbog čega je i priliv predmeta u poslednje vrijeme povećan. U narednoj godini ih očekuje izrada Alternativnog izvještaja o Četvrtom periodičnom izvještaju o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta, promocija Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava djeteta i realizacija mjera za implementaciju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori, o čemu su pripremili materijal koji će biti objavljen početkom naredne godine. Uz podršku međunarodnih institucija planiraju stvaranje mreže institucija, odnosno nevladinih organizacija i pojedinaca koja će, s jedne strane biti u funkciji implementacije Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom i izvještavanja Komiteta o pravima osoba sa invaliditetom i podizanja kapaciteta Institucije, s druge strane. Istakao je da su na nedavno održanoj Konferenciji o vladavini prava u Tirani crnogorski i kosovski Ombudsman okarakterisani kao institucije sa najvećim povjerenjem u regionu.

Državni sekretar u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava Astrit Hoxha je saopštio da Ministarstvo ostvaruje budžetska sredstva u okviru tri pozicije. Od 1.900.189 eura za unapređenje i zaštitu ljudskih i manjinskih prava i promociju rodne ravnopravnosti planirano je 1.143.000 eura, gdje su uračunata i sredstva za rad manjinskih savjeta u iznosu od 650.000 eura. Za zaštitu, očuvanje i razvoj kulturne baštine planirana su sredstva u iznosu od 302.849 eura za rad Centra za

očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, dok je za upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva ljudskih i manjinskih prava planirano 454.339 eura. Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava u svom sastavu ima devet organizacionih jedinica: tri direktorata, tri odjeljenja, kabinet ministra i dvije službe. To je ključni Vladin organ za kreiranje politika zaštite i unapređenja ljudskih prava i sloboda i ima mandat da promoviše i prati orodnjenost javnih politika. Kroz redovna godišnja istraživanja, u saradnji sa partnerima iz civilnog sektora i uz finansijsku podršku međunarodnih partnera, prate stepen diskriminacije u društvu. Kreiraju nacionalne politike i jačaju kapacitete svih subjekata u čijoj je nadležnosti sprovođenje antidiskriminacionih politika. Aktivnosti na jačanju kapaciteta za primjenu antidiskriminacionog zakonodavstva sprovode u cilju povećanja efikasnosti ljudskih resursa i institucionalnih kapaciteta koji djeluju u oblasti ljudskih prava. Posebna pažnja poklanja se edukaciji i obukama o ljudskim pravima kroz redovni obrazovni sistem i specijalizovane programe edukacije zaposlenih u organima vlasti. Ministarstvo trenutno radi na izradi predloga zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije i predloga zakona o prepoznavanju roda na bazi samoodređenja. 2022. godine kreirali su instrument za procjenu stepena orodnjenosti strateških dokumenata koji treba da bude alatka pri davanju mišljenja o stepenu orodnjenosti strateških dokumenata prije njihovog dostavljanja Vladi.

Državni sekretar u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava Astrit Hoxha je naglasio da kao institucionalni mehanizam za rodnu ravnopravnost Ministarstvo ima krajnje neodgovarajući budžet za realizaciju politika jednakih mogućnosti, a shodno Akcionom planu za pregovaračka poglavlja 19 i 23 i preporukama Univerzalnog periodičnog pregleda takođe imaju određene aktivnosti. Sredstva za realizaciju planiranih aktivnosti iz akcionih planova za pet strategija koje su u nadležnosti ovog Ministarstva su veoma mala. Ovo Ministarstvo ima i pet sektorskih politika za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija, a budžet za realizaciju tih aktivnosti redovno je veći od budžeta za funkcionisanje i rad Ministarstva. Uvjeren je da će oblast ljudskih i manjinskih prava i postizanje pune rodne ravnopravnosti u narednim godinama sve više dobijati na značaju jer je ostvarivanje ljudskih prava i sloboda obaveza svih subjekata društva.

Direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Ivan Medojević je saopštio da je budžetski zahtjev Agencije za 2023. godinu bio realan, a Ministarstvo finansija je prepoznalo stvarne potrebe Agencije. Podsjetio je da se u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori ukazuje na potrebu jačanja kadrovskih kapaciteta Agencije. Očekuje da će za primjenu dva nova zakona, posebno Zakona o zaštiti podataka o ličnosti biti potrebna dodatna finansijska sredstva, jer sa postojećim sistematizovanim radnim mjestima neće moći postići svrhu nadzora nad tim Zakonom.

Direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je pojasnio da je Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama poslat Skupštini 29. novembra 2022. godine iz razloga što je Zakonom propisano da Izvještaj usvaja Savjet Agencije, a isti je konstituisan u avgustu ove godine. Takođe, prije isteka zakonskog roka koji je do 31. marta, dopisom su obavijestili Skupštinu o razlozima zbog kojih nijesu u mogućnosti da blagovremeno dostave Izvještaj.

Predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je saglasan da je neophodno kadrovski jačati Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, kao i mnoge druge agencije u Crnoj Gori. Smatra da je ova Agencija prethodnih godina, a i sada ima problem sa svojim Savjetom, a posebno sa predsjednikom Savjeta, kako prethodnim Sretenom Radonjićem, tako i sadašnjim Željko Rutovićem. Na čelu Savjeta je čovjek iz režima koji je poražen i to u kontinuitetu. Pozdravio je rad zaposlenih u Agenciji. U Agenciji za sprečavanje korupcije i nekim regulatornim agencijama takođe su kadrovi iz bivšeg režima koji nijesu zaslužili na budu na tim funkcijama.

S obzirom da očekuje formiranje nove Vlade, izrazio je nadu da će parlamentarna većina riješiti uočene anomalije.

Direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Emir Dacić je podsjetio da se za finansiranje Fonda, u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, opredjeljuju sredstva od najmanje 0,15% od tekućeg budžeta, tako da se predložena budžetska sredstva uklapaju u zakonski okvir. Takođe, sredstva za rad Fonda procentualno iznose 26,1%, a za finansiranje projekata 73,9% ukupnih sredstava, tako da je i u tom dijelu ispoštovana zakonska odredba. Zaključio je da je za njih prihvatljiv predloženi budžet.

Predstavnica Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore Elvisa Šabotić je informisala da su toj Ustanovi predložena budžetska sredstva u iznosu od 302.849 eura. Podsjetila je da je budžet za 2022. godinu bio koncipiran pod uticajem pandemije korona virusa što je značajno uticalo na rad ustanova kulture. U 2022. godini za projekte i studije, odnosno za programske aktivnosti CEKUM-a, imali su samo 40.395 eura, a u 2023. godini planiran je iznos od 100.000 eura, što je nedovoljno, jer je na sjednici Savjeta CEKUM-a usvojen Program rada za 2023. godinu kojim je planirano 35 programa u osam oblasti. Navela je da bi im u 2023. godini za programske aktivnosti bilo potrebno 124.000 eura i apelovala da im se izađe u susret. Takođe, nemaju svoj poslovni prostor i usled povećanja cijena, umjesto planiranih 16.000 eura trebalo bi im 26.000 eura za rentiranje poslovnih prostorija.

Predsjednik Odbora je apelovao na Ministarstvo finansija da uvaži zahtjeve Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.

Predstavnik Ministarstva finansija Bojan Paunović je saopštio da uvažavaju aktivnosti CEKUM-a i predložio da se zadrže postojeći iznosi sredstava, podsjećajući da je CEKUM u ovoj godini, usled objektivnih okolnosti, imao dosta nizak procenat izvršenja budžetskih sredstava. Predložio je da se tokom godine obrate resornom Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava i Ministarstvu finansija ukoliko bude realna potreba za uvećanjem sredstava za programske aktivnosti, a kada je riječ o poslovnim prostorijama da se obrate Upravi za katastar i državnu imovinu jer je u sledećoj godini planirana adaptacija postojećih objekata u vlasništvu države kojim će se stvoriti dodatni prostori za institucije koje uzimaju prostor u zakup, sa čime se saglasila predstavnica CEKUM-a.

Predsjednik Hrvatskog savjeta Zvonimir Deković je saopštio da su budžetska sredstva važna za ostvarivanje funkcija manjinskih savjeta, ali to nije najbitnija stvar. Osvrnuo se na nalaze iz poslednjeg Izveštaja Evropske komisije o Crnoj Gori gdje se navodi da je stanje u ovoj oblasti gore nego ranije. Takođe se ukazuje da je zabrinjavajući trend govora mržnje i diskriminacije manjina na lokalnom nivou nastavljen, uz ograničen odgovor relevantnih vlasti. Tvrdi da odgovor organa zaduženih za sankcionisanje govora mržnje nije adekvatan i prema svima jednak. Takođe, predložio je da Odbor za ljudska prava i slobode u saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava, Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i nacionalnim savjetima u prvoj polovini 2023. inicira izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima i slobodama u dijelu koji se tiče postupka raspodjele sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Ovo iz razloga što nacionalni savjeti, shodno zakonskim odredbama, ne mogu da utiču na odluke Komisije za vrednovanje projekata i Komisije za raspodjelu sredstava, iako su krovne organizacije manjinskih naroda. Mišljenja je da je zadatak nacionalnih savjeta, ali i cijelog društva da jača prava nacionalnih manjina.

Predsjednik Savjeta muslimanskog naroda Crne Gore Sabrija Vulić je podsjetio da su na predlog poslanika Dejana Đurovića i Maje Vukićević Budžetom za 2022. godinu bila planirana sredstva za rekonstrukciju puta kroz Mrkojeviće, ali tih 14 kilometara puta nije rekonstruisano,

dok su u 2023. godini sredstva čak i smanjena. Nijesu upoznati sa postupkom izbora Komisije za vrednovanje projekata dostavljenih na javni konkurs za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata za podršku aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta koji je u toku pred Administrativnim odborom. Ukazao je na potrebu izmjene Zakona o manjinskim pravima i slobodama u dijelu promjene roka za dostavljanje izvještaja o radu i finansijskih izvještaja manjinskih savjeta resornom Ministarstvu sa 31. januara na 31. mart tekuće za prethodnu godinu. Takođe, istakao je da u izbornom procesu na lokalnom nivou ne postoji afirmativna akcija za predstavnike manjinskih partija u dijelu predaje broja kandidata za odbornike. Takođe, osvrnuo se na nedovoljnu zastupljenost Muslimana u organima izvršne i zakonodavne vlasti.

Predstavnik Ministarstva finansija Bojan Paunović je saopštio da su u komunikaciji sa Upravom za saobraćaj dobili informaciju da nijesu stvorene pretpostavke koje se tiču rješavanja imovinsko-pravnih pitanja za rekonstrukciju regionalnog puta Bar-Kamenički most-Krute koji prolazi kroz Mrkojeviće, dok je predsjednik Savjeta muslimanskog naroda Sabrija Vulić naglasio da u svemu tome samo nedostaje dobra volja.

Predsjednik Romskog savjeta Mensur Šaljaj je informisao o problemima sa kojima se suočava romska populacija. Osvrnuo se na navode iz poslednjeg Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori citirajući pojedine odredbe koje se tiču Roma. Pohvalio je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava koje je obezbijedilo obuku za romologa i izrazio nadu da će se u Crnoj Gori romski jezik standardizovati i uvesti u obrazovni sistem. Uvođenjem romskog jezika u obrazovanje smanjio bi se stepen diskriminacije Roma od strane većinske zajednice koja bi mogla da uči o romskoj kulturi, jeziku i identitetu. Smatra da je potrebno vratiti afirmativnu akciju za Rome prilikom upisa na fakultet i obezbijediti im besplatne studije, jer su najsiromašnija grupacija u Crnoj Gori. U vrtiću na Koniku je preko 60 djece romske nacionalnosti, a vrtić je namijenjen i za pripadnike drugih zajednica. Nada se da će se obezbijediti zaposlenje za sve Rome koji su završili fakultete, jer od njih desetak, svega 2-3 radi u državnim institucijama. U Ministarstvu prosvjete treba otvoriti Odjeljenje za Rome. Takođe, potrebno je povećati broj medijatora u obrazovanju. U okviru projekta sa HELP-om do oktobra ove godine bila su zaposlena 34 medijatora, od čega je 20-ak nastavilo angažman do kraja ove godine i plan je da nastave da rade u 2023. godini, što je ohrabrujuće. Upitno je šta će se desiti sa 14 medijatora kojima je ugovor prekinut. Pokrenuta je kampanja za osnivanje prvog nacionalnog skloništa za žrtve dječjih ugovorenih brakova, pa Vlada i nadležna ministarstva treba da obezbijede finansijska sredstva za otvaranje ovog skloništa. Govor mržnje usmjeren prema Romima je veoma prisutan i nekoliko slučajeva je prijavljeno Zaštitniku. Još uvijek nije dobio odgovor Skupštine Crne Gore i Vlade Crne Gore u vezi sa njihovim predlogom za smanjenje cenzusa za Rome u Zakonu o izboru odbornika i poslanika.

Poslanik Miodrag Lekić je ocijenio poražavajućom činjenicu da kao društvo ne uspijevamo poboljšati položaj Roma. Segregacija Roma u vrtiću na Koniku i činjenica da Romi koji su u dramatičnim ratnim uslovima 1990-ih našli utočište u Crnoj Gori još uvijek nijesu regulisali svoju dokumentaciju takođe izazivaju zabrinutost. Država je po raznim osnovama u dramatičnom stanju, a posebno ekonomija, jer je evidentan kontinuitet neodržive ekonomije koja se reprodukuje zaduživanjem. U takvim okolnostima subjekti o čijem finansiranju se razgovara pokazuju zadovoljstvo opredijeljenim sredstvima. Iako se institucije bave sprečavanjem govora mržnje, rezultati su nezadovoljavajući. U medijima može da se primijeni model koji se primjenjuje u razvijenim zemljama gdje je medij i glavni urednik odgovoran za sve što se objavljuje u tom mediju. Izrazio je razumijevanje za diskusiju predsjednika Savjeta muslimanskog naroda Sabrije

Vulića i zaključio da država treba da podstiče i afirmiše kulturne specifičnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je najavio da će sledeće godine vjerovatno biti nastavljen projekat Savjeta Evrope Horizontal Facility III u okviru kojeg će se baviti i borbom protiv govora mržnje, sa posebnim akcentom na govor mržnje koji je prisutan među mladima uzrasta od 14 do 18 godina. Ne postoji nijedna etnička zajednica u Crnoj Gori protiv koje nije usmjeren govor mržnje. To je problem cjelokupnog crnogorskog društva, jer je ta “infekcija” prenešena na mlade ljude. U ovakvim okolnostima treba pronaći tačke spajanja, koordinisati aktivnosti i sagledati šta međunarodni resursi nude u borbi protiv ove pošasti. Nedostaje koordinacija po pitanju korišćenja finansijskih sredstava koja nude međunarodne organizacije.

Poslanik dr Srđan Pavićević je konstatovao da u državi u kojoj se ponosimo time što je ona građanske profilacije, ne možemo da izađemo iz priče ko je većina, a ko manjina. Uporno se priča o građanskim pravima i građanskoj orijentaciji, a onda slijedi podjela na one kojih je više i druge kojih je manje. U državama Evropske unije ta priča je prevaziđena. Pripadnost jednoj naciji i nacionalnom korpusu je stvar lične intime svakog pojedinca. Crna Gora je država u kojoj nema nacionalne većine. Ako se vratimo na religiozno-klerikalne podjele, priča o savremenoj Crnoj Gori biće demagogija. Djeca ne stvaraju govor mržnje, oni su samo imitacija njihovih roditelja.

Poslanik dr Albin Čeman je upitao predstavnike nacionalnih savjeta da li su zadovoljni iznosom budžetskih sredstava koja će im biti opredijeljena u narednoj godini. Iako se povećavaju sredstva za inkluziju Roma, oni su i dalje u teškom položaju. Naveo je da je u Javnoj predškolskoj ustanovi “Radmila Nedić” u Beranama ove godine po prvi put upisano preko 30 djece romsko-egipćanske populacije i zaposlen je medijator romske nacionalnosti. Apelovao je da se omogući zapošljavanje visoko-obrazovanih Roma.

Predsjednik Savjeta muslimanskog naroda Crne Gore Sabrija Vulić je odgovorio da su i do sada funkcionisali sa sredstvima koja su opredjeljivana za nacionalne savjete i zadovoljni su iznosom sredstava.

Državna revizorka, načelnica Sektora IV u DRI Zorica Knežević je saopštila da su nacionalni savjeti bili dužni da dostave Državnoj revizorskoj instituciji izvještaje o realizaciji preporuka u roku od šest mjeseci od usvajanja konačnog izvještaja o reviziji, što su učinili. Državna revizorska institucija će u skladu sa planiranim aktivnostima u narednom periodu izvršiti provjeru realizacije preporuka i izvještaj dostaviti Odboru za ljudska prava i slobode.

Načelnica Direkcije za inkluzivno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete Tamara Milić je saopštila da odavno postoji inicijativa da se romska djeca uključuju u sve forme ranog učenja i razvoja. Strategijom ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja poseban akcenat je usmjeren na medijaciju u vrtićima i to je jedna od prvih aktivnosti na kojoj će raditi u predstojećem periodu.

Načelnica Direkcije za inkluzivno obrazovanje je posebno zahvalila Odboru za ljudska prava i slobode koji im pruža priliku da govore o inkluzivnom obrazovanju i utiču na snaženje svijesti javnosti o važnosti inkluzivnog obrazovanja. Resursni centri su samo jedan od elemenata podrške inkluzivnom obrazovanju. Ideja je bila da se fokus prije svega stavi na individualizaciju. Ukazala je i na važnost međusektorskog povezivanja između resora prosvjete, zdravstva i socijalne i dječje zaštite. Jako im je važno što je budžetom fokus stavljen i na pristupačnost i to ne samo fizičku, već i pristupačnost informacijama i komunikacijama. Istakla je važnost stalnog jačanja kompetencija lica koja rade sa djecom sa smetnjama u razvoju. Pored sredstava iz državnog budžeta, nastoje da obezbijede i sredstva iz donacija. Sve što je planirano budžetom prethodno je definisano Akcionim planom za sprovođenje Strategije inkluzivnog obrazovanja.

Predstavnica Zavoda za školstvo Anita Marić je zahvalila Ministarstvu finansija na podršci i razumijevanju za njihove inovativne politike putem kojih su potpisali memorandume o saradnji sa Elektrotehničkim i Prirodno-matematičkim fakultetom koji su izradili programe i materijale za podršku učenicima u okviru redovnog sistema inkluzivnog obrazovanja. Smatra da bi bilo važno da ih Ministarstvo finansija podrži i u dijelu koji se tiče nadarenih učenika. U toj oblasti planirano je 75.000 eura i vjeruje da će ista biti realizovana tokom 2023. Slijedi im zahtjevan proces na izradi novih programa pa će im biti potrebna finansijska sredstva, kao i za mobilne timove koji obilaze škole.

Načelnica Direkcije za razvoj usluga i stručni nadzor nad ustanovama socijalne i dječje zaštite u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Ivana Šuković je informisala da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja na poziciji "Transferi opštinama" planiralo sredstva za usluge dnevnog boravka za odrasla i stara lica sa invaliditetom, jer je u Crnoj Gori vrlo mali broj licenciranih pružalaca za tu vrstu usluge čije uspostavljanje na nivou lokalnih zajednica je neophodno. Ta usluga se finansira kroz projekat koji Ministarstvo realizuje u saradnji sa UNDP-ijem i bila je prekinuta od 1. januara do 9. decembra ove godine kada je ponovo uspostavljena. Kada je riječ o finansiranju usluge dnevnog boravka za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju krajem novembra ove godine, na inicijativu Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju iz Herceg Novog, održan je sastanak u Ministarstvu rada i socijalnog staranja na kojem je dogovoreno da se izmijene podzakonski akti koji se odnose na finansiranje usluge dnevnog boravka, kao jedne iz grupe usluga za podršku za život u zajednici. U toku je formiranje radne grupe za izmjenu tih podzakonskih akata. Takođe, Ministarstvo je donijelo Odluku o sufinansiranju usluge za dnevne boravke za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju čime je dosadašnji iznos od 150 eura mjesečno po korisniku uvećan na 250 eura. Do sada je taj iznos na godišnjem nivou iznosio oko 372.000 eura, a u 2023. Ministarstvo će za tu uslugu izdvajati 600.000 eura. Trošenje sredstava sa pozicije "Transferi opštinama" je moguće ukoliko lokalne samouprave, prema sada važećem podzakonskom aktu, donesu lokalne planove socijalne i dječje zaštite i ispune određene kriterijume, što je u prethodnom periodu predstavljalo otežavajuću okolnost za lokalne samouprave. Naglasila je da u sistemu socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori ne postoje integrisane usluge koje pružaju dnevni centri za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, jer se tu ne radi samo o dnevnom boravku, već i o uslugama iz oblasti zdravstvene zaštite, što zahtijeva kompleksno izračunavanje cijene usluge i finansiranje od strane više resora. Do izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti planirane za IV kvartal 2023. godine uspostavljanje integrisane usluge i njeno finansiranje neće biti moguće. U Predlogu budžeta Ministarstvo rada i socijalnog staranja je planiralo sredstva za izračunavanje cijena svih standardizovanih usluga u Crnoj Gori. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti čija je primjena počela 1. oktobra 2022. godine roditelji, odnosno staraoci djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju su oslobođeni plaćanja troškova usluge dnevnog boravka, jer tu uslugu sufinansiraju lokalne samouprave i država. Nažalost, u cijenu troškova usluge spadaju i bruto zarade zaposlenih, a u dnevnim centrima je mnogo veći broj zaposlenih nego što je standard za pružanje usluge dnevnog boravka. Riječ je o zapošljavanjima koja se odvijaju na lokalnom nivou, a Ministarstvo rada i socijalnog staranja nema kontrolu nad tim zapošljavanjem. Informisala je da su sve obaveze prema dnevnim centrima u Herceg Novom i Bijelom Polju u potpunosti izmirene.

Direktorica Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju- Herceg Novi Dragica Kosić je zahvalila Odboru na podršci koju pruža radu dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori. Istakla je da su prije nekoliko dana dobili Rješenje Centra za socijalni rad- Herceg Novi kojim je participacija države uvećana na 250 eura mjesečno po

korisniku. Smatra da nijedan zakon i podzakonski akt ne treba da budu smetnja da se pitanja koja se odnose na rad dnevnih centara trajno i jasno riješe. U Dnevnom centru kojim rukovodi nema viška zaposlenih, a u problemu su kad bilo kod od zaposlenih pođe na bolovanje. Roditelji mladih lica koja su napustila dnevne centre stalno zahtijevaju održavanje sastanaka i otvaranje servisa za lica sa invaliditetom starija od 27 godina, što govori o tome koliko su takvi servisi potrebni ovim licima. Da nije bilo aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i predstavnika Zajednice opština Crne Gore ne zna da li bi uspjeli postići dogovor i oko ovog privremenog rješenja koje se odnosi na povećanje iznosa participacije i jasnog učešća države u ovim aktivnostima, što predstavlja veliki korak i podršku licima sa invaliditetom, zaključila je Kosić.

Sekretarka Odbora za društvene djelatnosti u Zajednici opština Crne Gore Ivana Nedović je saopštila da je Zajednica opština intenzivno radila na rješavanju problema koji se tiče funkcionisanja dnevnih centara. S obzirom da je misija Zajednice opština da zastupa interese svih opština i traži rješenja za probleme sa kojima se opštine suočavaju, na inicijativu nekoliko lokalnih samouprava, Zajednica opština je uz podršku Ombudsmana i razumijevanje poslanika u Skupštini Crne Gore doprinijela izmjeni Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti kojim je ukinuta obaveza participacije korisnika za korišćenje usluge dnevnog boravka za djecu sa smetnjama u razvoju i jasno propisano da uslugu finansiraju država i lokalna samouprava i da će troškove usluga država sufinansirati u svakoj opštini. Na sastanku sa direktorima dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju održanom u novembru ove godine utvrđeno je da prosječna cijena usluga u dnevnim centrima iznosi 850-900 eura mjesečno po korisniku. Dala je i nekoliko predloga za unapređenje stanja u ovoj oblasti: da Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u komunikaciji sa svim opštinama i Zajednicom opština, utvrdi realnu cijenu koštanja usluga dnevnih centara, da se utvrdi model finansiranja dnevnih centara, da se precizno utvrdi koliko koji subjekt participira u plaćanju usluga imajući u vidu da lokalna samouprava po Zakonu o lokalnoj samoupravi i Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti nema imperativne nadležnosti u oblasti socijalne politike, već u skladu sa mogućnostima može učestvovati u razvoju usluga socijalne zaštite. Opštine su iskazale senzibilitet prema potrebama ranjivih kategorija i djeci sa smetnjama u razvoju kako bi se što bolje integrisali u lokalnoj zajednici i otvorile su dnevne centre. Iako su opštine osnivači dnevnih centara, socijalna politika je u nadležnosti države. Predlaže da zarade stručnog kadra u dnevnim centrima finansira svako od ministarstava shodno nadležnostima, a opština da obezbijedi prostor i zarade za administrativno i tehničko osoblje. Podržavaju preporuke Odbora za ljudska prava i slobode date povodom rada dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju, jer djeca sa smetnjama u razvoju ne mogu zavisiti od privremenih mjera i kratkoročnih rješenja i ne smije se dozvoliti da se rad dnevnih centara dovede u pitanje zbog podjele nadležnosti između države i lokalne samouprave.

Načelnica Direkcije za razvoj usluga i stručni nadzor nad ustanovama socijalne i dječje zaštite u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Ivana Šuković je naglasila da je važno da se utvrdi cijena usluge samog dnevnog boravka, što je vrlo kompleksno i zahtijeva da se u pravni sistem Crne Gore uvedu integrisane usluge. Težnja cijelog sistema socijalne i dječje zaštite, kako u Crnoj Gori, tako i u Evropi je decentralizacija usluga, odnosno njihovo razvijanje i finansiranje na nivou lokalnih samouprava, a samo određene usluge, kao što je usluga smještaja u ustanovi da se obezbjeđuje od strane države. Trebalo bi razmisliti i o povećanju budžeta lokalnih samouprava za finansiranje usluga socijalne i dječje zaštite. Naglasila je da u Crnoj Gori ima 15 javnih ustanova za pružanje usluge dnevnog boravka za djecu sa smetnjama u razvoju na nivou lokalnih samouprava i uslugu koju je uspostavila država u okviru Plana transformacije Dječjeg doma „Mladost“ u Bijelom. Država je u dnevnom boravku u Dječjem domu „Mladost“ utvrdila cijenu

koštanja usluge koja iznosi 2, 19 eura po satu po korisniku, tako da ta usluga na mjesečnom nivou državu košta 350 eura po korisniku.

***

Prije izjašnjenja o Predlogu zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu, na predlog predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, određena je pauza u tajanju od pet minuta.

Pauza je trajala od 14 sati i 5 minuta do 14 sati i 10 minuta kada je nastavljena sjednica.

***

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova „za“) podržao predlog budžeta za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Nacionalne savjete, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore, Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo i Ministarstvo rada i socijalnog staranja, o čemu će, u skladu sa članom 137 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostaviti Mišljenje o Predlogu zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu matičnom Odboru za ekonomiju, finansije i budžet.

Na osnovu čl. 69 i 137 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode sa 31. sjednice, održane 14. decembra 2022. godine podnosi sledeće

MIŠLJENJE O RAZMATRANJU PREDLOGA ZAKONA O BUDŽETU CRNE GORE ZA 2023. GODINU

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore na 31. sjednici, održanoj 14. decembra 2022. godine, u skladu sa članom 137 stav 2 Poslovnika Skupštine, **kao zainteresovani odbor**, razmotrio je **PREDLOG ZAKONA O BUDŽETU CRNE GORE ZA 2023. GODINU** u dijelu sledećih budžetskih potrošačkih jedinica:

- (1) **Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore** – član 53 stav 3 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list CG“, br. 42/11 i 32/14), u okviru Programa 12 020 - Zaštita ljudskih prava i sloboda (str. 317 i 318 - 50201),
- (2) **Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava** u okviru programa: 12 025- Unapređenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i promocija rodne ravnopravnosti, 20 021- Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine, 12 013- Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva ljudskih i manjinskih prava (str. 256, 257, 258 i 259 - 40401),
- (3) **Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama** u okviru Programa 12 021 - Zaštita ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (str. 329 i 330 - 51001),
- (4) **Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** u okviru Programa 12 025 - Unapređenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i promocija rodne ravnopravnosti (str. 347 i 348 - 52601),
- (5) **Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore** u okviru Programa 20 021 - Zaštita, očuvanje i razvoj kulturne baštine (str. 257 – Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava - 41401),
- (6) **Nacionalni savjeti** u okviru Programa 12 025 - Unapređenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i promocija rodne ravnopravnosti (Aktivnost 12025001005) (strana 256 - Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava - 41401),

a) u domenu obezbjeđivanja dovoljnih budžetskih sredstava za sprovođenje politike inkluzivnog obrazovanja na svim nivoima:

- **Ministarstvo prosvjete i Zavod za školstvo**, u okviru Programa 19 032 - Uređenje, nadzor i razvoj svih nivoa obrazovnog sistema (Aktivnost 19 032 001 006- Inkluzivno obrazovanje (str. 164 – Ministarstvo prosvjete– 40701 i str. 167, 168 i 169 – Zavod za školstvo – 40704) *u skladu sa Zaključkom Odbora povodom razmatranja Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i*

b) u domenu obezbjeđivanja održivosti funkcionisanja dnevnih centara za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju:

- **Ministarstvo rada i socijalnog staranja**, u okviru Programa 22 025- Socijalna zaštita, Potprogram – Prava iz oblasti boračke, invalidske i dječje zaštite, Aktivnost- Regulisanje prava iz oblasti socijalne, boračke i invalidske zaštite- Transferi opštinama (str. 291) u cilju praćenja realizacije tačke 6 Zaključaka Skupštine Crne Gore, donesenih na predlog Odbora za ljudska prava i slobode 28. jula 2022.

Uvodne napomene o Predlogu zakona o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu dao je v. d. generalnog direktora Direktorata za državni budžet u Ministarstvu finansija Bojan Paunović.

- Na bazi dobre saradnje i visokog procenta izvršenja budžeta Institucije, zahtjev **Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore** u najvećem obimu je prihvaćen, čak je i uvećan zbog predložene politike zarada koja će se odraziti na većinu budžetskih korisnika. Ukupna sredstva za Zaštitnika planirana su u iznosu od 861.492 eura, što predstavlja uvećanje za 23.000 eura (17%) u odnosu na budžet u tekućoj godini;

- Za **Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava** predložena su sredstva u iznosu od 1.900.189,97 eura, što je uvećanje od 520.000 eura (38%) u odnosu na budžet u tekućoj godini;

- Za **Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama** predložena su sredstva u iznosu od 820.958,53 eura, što predstavlja uvećanje od 184.000 eura (29%) u odnosu na 2022.

Dominantan dio sredstava za Agenciju odnosi se na zarade i predviđen je određeni fiskalni prostor za jačanje kapaciteta Agencije. Ministarstvo finansija je obaviješteno da će Agenciji u narednoj godini biti potrebno dodatnih 45.000 eura za potrebe realizacije određenih postupaka koji su pokrenuti ove godine, ali neće biti realizovani do kraja godine, pa je predloženo da se ta sredstva tokom godine opredijele iz tekuće budžetske rezerve. U toku je priprema izmjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama, čime se može uvećati obim aktivnosti Agencije pa će nakon usvajanja zakona razmotriti potrebu uvećanja sredstava Agencije;

- Za **Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava** predložena su sredstva u iznosu od 1.909.500 eura, što predstavlja uvećanje od 535.000 eura (39%) u odnosu na 2022. Predložena sredstva su neznatno veća i od samog zahtjeva Fonda, a prepoznat je i fiskalni prostor za zarade shodno planiranoj politici zarada u 2023. godini;

- Sredstva za **Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore** su uvećana za 73.000 eura u odnosu na tekuću godinu. Prepoznate su zarade, a preostala sredstva su na poziciji transfera, čime se pojačava nezavisnost rada ove Ustanove;

- Za **Nacionalne savjete** predložena su sredstva u iznosu od 650.000 eura, što je uvećanje za 50.000 eura u odnosu na 2022. godinu;

- Za inkluzivno obrazovanje **Ministarstvu prosvjete** su predložena budžetska sredstva u iznosu 3.326.990 eura koja su vidljiva, jasno izdvojena u budžetu i namijenjena su za finansiranje tri resursna centra;

- **Zavodu za školstvo** planirana sredstva su uvećana za 222.000 eura i dijele se na četiri aktivnosti i dominantno su opredijeljena za unapređenje kvaliteta školstva i obrazovanja;

- Za **Ministarstvo rada i socijalnog staranja** u dijelu potprograma- Regulisanje prava iz oblasti boračke, invalidske zaštite i dječje zaštite u oblasti koja se tiče transfera opštinama, za dnevne boravke za

odrasla i stara lica sa invaliditetom opredijeljena su sredstva u iznosu od 281.000 eura i namijenjena su za 13 dnevnih boravaka u 10 opština. Takođe, planirana su sredstva za otvaranje dnevnih boravaka za odrasla i stara lica u opštinama Žabljak, Berane, Gusinje i Kotor u iznosu od 250.000 eura.

Predstavnici potrošačkih jedinica su upoznali članove Odbora sa njihovim stavovima povodom predloženih budžetskih sredstava za 2023. godinu.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da su predložena budžetska sredstva za Zaštitnika racionalna, održiva i u najvećoj mogućoj mjeri odgovaraju principu budžetske štednje. Uvećanje sredstava u najvećoj mjeri planirano je za obilježavanje 20 godina rada institucije Zaštitnika. Ukupni troškovi putovanja u prethodnom periodu bili su 25.000 eura godišnje, a očekuje da će naredne godine biti u potpunosti ispunjen plan službenih putovanja. Po prvi put podnijet je i zahtjev za procjenu potrebnih budžetskih sredstava za sledeće dvije godine. U svim izvještajima međunarodnih organizacija insistira se na dodatnim finansijskim i kadrovskim resursima institucije Zaštitnika. U narednoj godini ih očekuje izrada Alternativnog izvještaja o Četvrtom periodičnom izvještaju o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta, promocija Zaključnih zapažanja Komiteta UN za prava djeteta i realizacija mjera za implementaciju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori, o čemu su pripremili materijal koji će biti objavljen početkom godine. Uz podršku međunarodnih institucija planiraju stvaranje mreže institucija, odnosno nevladinih organizacija i pojedinaca koja će, s jedne strane biti u funkciji implementacije Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom i izvještavanja Komiteta o pravima osoba sa invaliditetom i podizanja kapaciteta Institucije, s druge strane.

Državni sekretar u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava Astrit Hoxha je saopštio da je od ukupnog iznosa budžeta koji je 1.900.189 eura, za unapređenje i zaštitu ljudskih i manjinskih prava i promociju rodne ravnopravnosti planirano 1.143.000 eura, u okviru čega su i sredstva za rad manjinskih savjeta u iznosu od 650.000 eura. Za zaštitu, očuvanje i razvoj kulturne baštine planirana su sredstva za rad Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u iznosu od 302.849 eura, dok je za upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva ljudskih i manjinskih prava planirano 454.339 eura.

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava u svom sastavu ima devet organizacionih jedinica i ključni je Vladin organ za kreiranje politika zaštite i unapređenja ljudskih prava i sloboda, promoviše i prati orodnjenost javnih politika. Kao institucionalni mehanizam za rodnu ravnopravnost Ministarstvo ima krajnje neodgovarajući budžet za realizaciju politika jednakih mogućnosti, a shodno Akcionom planu za pregovaračka poglavlja 19 i 23 i preporukama Univerzalnog periodičnog pregleda takođe ima određene aktivnosti. Za realizaciju planiranih aktivnosti iz akcionih planova za pet strategija koje su u nadležnosti ovog Ministarstva sredstva su veoma mala. Ovo Ministarstvo ima i pet sektorskih politika za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija, a budžet za realizaciju tih aktivnosti redovno je veći od budžeta za funkcionisanje Ministarstva.

Direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Ivan Medojević je saopštio da je budžetski zahtjev Agencije za 2023. godinu bio realan i Ministarstvo finansija je prepoznalo potrebe Agencije. Očekuje da će za primjenu dva nova zakona biti potrebna dodatna finansijska sredstva, jer sa postojećim sistematizovanim radnim mjestima neće moći postići svrhu nadzora nad Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.

Direktor Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Emir Dacić je podsjetio da se za finansiranje Fonda, u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slobodama, opredjeljuju sredstva od najmanje 0,15% od tekućeg budžeta, tako da se predložena budžetska sredstva uklapaju u zakonski okvir. Takođe, sredstva za rad Fonda procentualno iznose 26,1%, a za finansiranje projekata 73,9% ukupnih sredstava, pa je i u tom dijelu ispoštovana zakonska odredba. Zaključio je da je za njih prihvatljiv predloženi budžet.

Predstavnica Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore Elvisa Šabotić je informisala da su za tu Ustanovu predložena budžetska sredstva u iznosu od 302.849 eura. Budžet za 2022. godinu bio je koncipiran pod uticajem pandemije korona virusa što je značajno uticalo na rad ustanova kulture. U 2022. godini za programske aktivnosti CEKUM-a imali su samo 40.395 eura, a u 2023. godini

planiran je iznos od 100.000 eura, što je nedovoljno, jer je na sjednici Savjeta CEKUM-a prethodnog mjeseca usvojen Program rada za 2023. godinu kojim je planirano 35 programa u osam oblasti. U 2023. godini za programske aktivnosti potrebno im je 124.000 eura i apelovala je da im se izađe u susret. Takođe, nemaju svoj poslovni prostor i usled rasta cijena, umjesto planiranih 16.000 eura trebalo bi im 26.000 eura za rentiranje poslovnih prostorija.

Predstavnik Ministarstva finansija Bojan Paunović je predložio da se zadrže postojeći iznosi sredstava, podsjećajući da je CEKUM u ovoj godini, usled objektivnih okolnosti, imao dosta nizak procenat izvršenja budžeta. Predložio je da se tokom godine obrate resornom Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava i Ministarstvu finansija ukoliko bude realna potreba za uvećanjem sredstava za programske aktivnosti, a kada je riječ o poslovnim prostorijama da se obrate Upravi za katastar i državnu imovinu jer je u sledećoj godini planirana adaptacija postojećih objekata u vlasništvu države čime će se stvoriti dodatni prostori za institucije koje uzimaju prostor u zakup, sa čime se saglasila predstavnica CEKUM-a.

Predsjednici Hrvatskog, Romskog i Savjeta muslimanskog naroda Crne Gore Zvonimir Deković, Mensur Šaljaj i Sabrija Vulić su upoznali sa problemima sa kojima se suočavaju.

Predsjednik Hrvatskog savjeta tvrdi da odgovor organa zaduženih za sankcionisanje govora mržnje nije adekvatan i prema svima jednak. Predložio je da Odbor za ljudska prava i slobode u saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava, Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i nacionalnim savjetima u prvoj polovini 2023. inicira izmjene i dopune Zakona o manjinskim pravima i slobodama u dijelu koji se tiče postupka raspodjele sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava.

Predsjednik Savjeta muslimanskog naroda Crne Gore Sabrija Vulić je podsjetio da su Budžetom za 2022. godinu bila planirana sredstva za rekonstrukciju puta kroz Mrkojeviće, ali tih 14 kilometara puta nije rekonstruisano, a u 2023. godini sredstva su čak i smanjena. Ukazao je na potrebu izmjene Zakona o manjinskim pravima i slobodama u dijelu promjene roka za dostavljanje izvještaja o radu i finansijskih izvještaja manjinskih savjeta resornom Ministarstvu sa 31. januara na 31. mart tekuće za prethodnu godinu. Takođe, u izbornom procesu na lokalnom nivou ne postoji afirmativna akcija za predstavnike manjinskih partija u dijelu predaje broja kandidata za odbornike. Sredstvima koja su planirana za manjinske savjete moći će realizovati svoje osnovne aktivnosti.

Predstavnik Ministarstva finansija Bojan Paunović je saopštio da su od Uprave za saobraćaj informisani da nijesu stvorene pretpostavke koje se tiču rješavanja imovinsko-pravnih pitanja za rekonstrukciju regionalnog puta Bar-Kamenički most-Krute koji prolazi kroz Mrkojeviće, dok je predsjednik Savjeta muslimanskog naroda naglasio da samo nedostaje dobra volja.

Predsjednik Romskog savjeta Mensur Šaljaj je pohvalio Ministarstvo za ljudska i manjinska prava koje je obezbijedilo obuku za romologa i izrazio nadu da će se u Crnoj Gori romski jezik standardizovati i uvesti u obrazovni sistem. Smatra da je potrebno vratiti afirmativnu akciju za Rome prilikom upisa na fakultet i obezbijediti im besplatne studije. Nada se da će se obezbijediti zaposlenje za sve Rome koji su završili fakultete, jer od njih desetak, svega 2-3 radi u državnim institucijama. U Ministarstvu prosvjete treba otvoriti Odjeljenje za Rome i povećati broj medijatora u obrazovanju. Pokrenuta je kampanja za osnivanje prvog skloništa za žrtve dječjih ugovorenih brakova, pa Vlada i nadležna ministarstva treba da obezbijede finansijska sredstva za otvaranje ovog skloništa. Još uvijek nije dobio odgovor Skupštine Crne Gore i Vlade Crne Gore u vezi sa njihovim predlogom za smanjenje cenzusa za Rome u Zakonu o izboru odbornika i poslanika.

Načelnica Direkcije za inkluzivno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete Tamara Milić je posebno zahvalila Odboru za ljudska prava i slobode koji im pruža priliku da govore o inkluzivnom obrazovanju i utiču na snaženje svijesti javnosti o važnosti inkluzivnog obrazovanja. Resursni centri su samo jedan od elemenata podrške inkluzivnom obrazovanju. Ideja je bila da se fokus prije svega stavi na individualizaciju. Ukazala je i na važnost međusektorskog povezivanja između resora prosvjete, zdravstva i socijalne i dječje zaštite. Jako im je važno što je budžetom fokus stavljen i na pristupačnost, ne samo fizičku, već i pristupačnost informacijama i komunikacijama. Istakla je važnost stalnog jačanja kompetencija lica koja rade sa djecom sa smetnjama u razvoju. Pored sredstava iz državnog budžeta, nastoje da obezbijede i

sredstva iz donacija. Sve što je planirano budžetom prethodno je definisano Akcionim planom za sprovođenje Strategije inkluzivnog obrazovanja.

Predstavnica Zavoda za školstvo Anita Marić je zahvalila Ministarstvu finansija na podršci i razumijevanju za njihove inovativne politike putem kojih su potpisali memorandume o saradnji sa Elektrotehničkim i Prirodno-matematičkim fakultetom koji su izradili programe i materijale koji će biti podrška učenicima u okviru redovnog sistema inkluzivnog obrazovanja. Smatra da bi bilo važno da ih Ministarstvo finansija podrži i u dijelu koji se tiče nadarenih učenika za šta je planirano 75.000 eura i vjeruje da će ta sredstva biti realizovana tokom 2023. Slijedi im zahtjevan proces na izradi novih programa pa će im biti potrebna finansijska sredstva, kao i za mobilne timove koji obilaze škole.

Načelnica Direkcije za razvoj usluga i stručni nadzor nad ustanovama socijalne i dječje zaštite u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Ivana Šuković je informisala da je Ministarstvo na poziciji "Transferi opštinama" planiralo sredstva za usluge dnevnog boravka za odrasla i stara lica sa invaliditetom, jer je u Crnoj Gori vrlo mali broj licenciranih pružalaca ove usluge čije je uspostavljanje na nivou lokalnih zajednica neophodno. Ta usluga se finansira kroz projekat koji Ministarstvo realizuje u saradnji sa UNDP-ijem i bila je prekinuta od 1. januara 2022. godine do 9. decembra ove godine kada je ponovo uspostavljena.

Kada je riječ o finansiranju usluge dnevnog boravka za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju krajem novembra ove godine, na inicijativu Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju iz Herceg Novog, održan je sastanak u Ministarstvu rada i socijalnog staranja na kojem je dogovoreno da se izmijene podzakonski akti koji se odnose na finansiranje usluge dnevnog boravka i u toku je formiranje radne grupe za izmjenu podzakonskih akata. Takođe, Ministarstvo je donijelo Odluku o sufinansiranju usluge za dnevne boravke za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, čime je dosadašnji iznos od 150 eura mjesečno po korisniku uvećan na 250 eura. Do sada je taj iznos na godišnjem nivou iznosio oko 372.000 eura, a u 2023. Ministarstvo će za tu uslugu izdvajati 600.000 eura. Trošenje sredstava sa pozicije "Transferi opštinama" je moguće ukoliko lokalne samouprave, prema sada važećem podzakonskom aktu, donesu lokalne planove socijalne i dječje zaštite i ispune određene kriterijume.

Naglasila je da u sistemu socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori ne postoje integrisane usluge koje pružaju dnevni centri za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, jer se tu ne radi samo o dnevnom boravku, već i o uslugama iz oblasti zdravstvene zaštite, što zahtijeva kompleksno izračunavanje cijene usluge i finansiranje od strane više resora. Do izmjene Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti planirane za IV kvartal 2023. godine uspostavljanje integrisane usluge i njeno finansiranje neće biti moguće. U Predlogu budžeta Ministarstvo rada i socijalnog staranja je planiralo sredstva za izračunavanje cijena svih standardizovanih usluga u Crnoj Gori.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti čija je primjena počela 1. oktobra 2022. roditelji, odnosno staraoci djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju su oslobođeni plaćanja troškova usluge dnevnog boravka, jer tu uslugu sufinansiraju lokalne samouprave i država. Nažalost, u cijenu troškova usluge spadaju i bruto zarade zaposlenih, a u dnevnim centrima je mnogo veći broj zaposlenih nego što je standard za pružanje usluge dnevnog boravka. Riječ je o zapošljavanjima koja se odvijaju na lokalnom nivou, a Ministarstvo rada i socijalnog staranja nema kontrolu nad tim zapošljavanjem.

Povodom praćenja realizacije tačke 6 Zaključaka Skupštine Crne Gore donesenih na predlog Odbora za ljudska prava i slobode 28. jula 2022. godine, koja se odnosi na finansiranje rada dnevnih centara za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju, u raspravi su učestvovala direktorica Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju- Herceg Novi Dragica Kosić i sekretarka Odbora za društvene djelatnosti u Zajednici opština Crne Gore Ivana Nedović.

Direktorica Dnevnog centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju- Herceg Novi Dragica Kosić je zahvalila Odboru na podršci koju pruža radu dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju. Smatra da nijedan zakon i podzakonski akt ne treba da budu smetnja da se pitanja koja se odnose na rad dnevnih centara trajno i jasno riješe. U Dnevnom centru kojim rukovodi nema viška zaposlenih, a u problemu su kad bilo kod od zaposlenih pođe na bolovanje. Roditelji mladih lica koja su napustila dnevne centre stalno zahtijevaju otvaranje servisa za lica sa invaliditetom starija od 27 godina, što govori o tome koliko su takvi servisi potrebni ovim licima. Da nije bilo aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode,

Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i predstavnika Zajednice opština Crne Gore ne zna da li bi uspjeti postići dogovor oko ovog privremenog rješenja koje se odnosi na povećanje iznosa participacije i jasnog učešća države u ovim aktivnostima, što predstavlja veliki korak i podršku licima sa invaliditetom.

Sekretarka Odbora za društvene djelatnosti u Zajednici opština Crne Gore Ivana Nedović je saopštila da je Zajednica opština intenzivno radila na rješavanju problema koji se tiče funkcionisanja dnevnih centara. Zajednica opština je uz podršku Zaštitnika i razumijevanje poslanika u Skupštini Crne Gore doprinijela izmjeni Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti kojim je ukinuta obaveza participacije korisnika za korišćenje usluge dnevnog boravka za djecu sa smetnjama u razvoju i jasno propisano da uslugu finansiraju država i lokalna samouprava, te da će troškove usluga država sufinansirati u svakoj opštini. Na sastanku sa direktorima dnevnih centara, održanom u novembru ove godine utvrđeno je da prosječna cijena usluga u dnevnim centrima iznosi 850-900 eura mjesečno po korisniku.

Saopštila je i nekoliko predloga za unapređenje stanja u ovoj oblasti:

- da Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u komunikaciji sa svim opštinama i Zajednicom opština, utvrdi realnu cijenu koštanja usluga dnevnih centara,
- da se utvrdi model finansiranja dnevnih centara,
- da se precizno utvrdi koliko koji subjekt participira u plaćanju usluga imajući u vidu da lokalna samouprava po Zakonu o lokalnoj samoupravi i Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti nema imperativne nadležnosti u oblasti socijalne politike, već u skladu sa mogućnostima može učestvovati u razvoju usluga socijalne zaštite,
- da zarade stručnog kadra u dnevnim centrima finansira svako od ministarstava shodno nadležnostima, a opština da obezbijedi prostor i zarade za administrativno i tehničko osoblje.

Opštine su iskazale senzibilitet prema potrebama ranjivih kategorija i djeci sa smetnjama u razvoju kako bi se što bolje integrisala u lokalnoj zajednici i otvorile su dnevne centre. Iako su opštine osnivači dnevnih centara, socijalna politika je u nadležnosti države. Podržavaju preporuke Odbora za ljudska prava i slobode date povodom rada dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju, jer djeca sa smetnjama u razvoju ne mogu zavisiti od privremenih mjera i kratkoročnih rješenja i ne smije se dozvoliti da se rad dnevnih centara dovede u pitanje zbog podjele nadležnosti između države i lokalne samouprave.

***

Nakon obrazloženja predstavnika predlagača i predstavnika potrošačkih jedinica, Odbor je:

(1) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(2) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(3) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(4) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(5) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(6) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Nacionalne savjete i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet **da predloži Skupštini da ga usvoji;**

(a) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Ministarstvo prosvjete i jednoglasno (sa sedam glasova „za“) podržao Predlog budžeta za Zavod za školstvo *u domenu obezbjeđivanja dovoljnih budžetskih sredstava za sprovođenje politike inkluzivnog obrazovanja na svim nivoima* i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet da predloži Skupštini **da ih usvoji**.

(b) jednoglasno (sa sedam glasova „za“) **podržao** Predlog budžeta za Ministarstvo rada i socijalnog staranja *u domenu obezbjeđivanja održivosti funkcionisanja dnevnih centara za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju* i **preporučuje** Odboru za ekonomiju, finansije i budžet da predloži Skupštini **da ga usvoji**.

DRUGA TAČKA- INFORMACIJA SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE JOVANA JOLA VUČUROVIĆA SA EKSPERTIMA PEER REVIEW MISLJE EVROPSKE KOMISIJE: KRISTINOM SA KOSTA, LINOM RAINIENE I MATEJOM SIRONIČEM, ODRŽANOG U PODGORICI 6. DECEMBRA 2022. GODINE

Članovi Odbora su jednoglasno (sa sedam glasova „za“) usvojili Informaciju sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa ekspertima Peer review misije Evropske komisije: Kristinom Sa Kosta, Linom Rainiene i Matejom Sironičem, održanog u Podgorici 6. decembra 2022. godine.

Odlučeno je da Informacija, u skladu sa uobičajenom praksom u radu Odbora, bude sastavni dio Zapisnika sa 31. sjednice Odbora.

TREĆA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

Članovi Odbora su informisani o Dopisu Savjeta za građansku kontrolu rada policije od 28. novembra 2022. godine kojim je Odboru dostavljen na upoznavanje Zaključak koji je Savjet donio postupajući po sopstvenoj inicijativi u odnosu na postupanje policije prema građaninu E.P. iz Pljevalja.

Savjet informiše da su se E.P. i N.P. obratili građanskom nadzoru policije kako bi se, shodno Zakonu o unutrašnjim poslovima, provjerilo da li su službenici CB Pljevlja postupili u skladu sa ovlaštenjima, povodom incidenta u kojem su podnosioci pritužbi napadnuti po nacionalnoj osnovi.

Savjet je registrovao prilično neprofesionalno ponašanje lokalnih policijskih struktura, uključujući i manipulacije u odnosu na konačne ocjene i izdate preporuke građanskog nadzora policije. Savjet je konstatovao da se po ovom pitanju blagovremeno nije izjasnio ministar unutrašnjih poslova kojeg Zakon o unutrašnjim poslovima obavezuje da se jasno očituje u odnosu na tekovine građanskog nadzora policije. Nije uvažen ni zahtjev Savjeta za hitan prijem kod ministra unutrašnjih poslova u cilju informisanja o realizaciji zaključka i definisanja komunikacije, kao i oblika partnerstva i saradnje u predstojećem periodu.

Konačno, takav odnos Uprave policije demontovao je nadležni sud koji je svojom odlukom u potpunosti potvrdio ocjenu Savjeta za građansku kontrolu rada policije i smislenost, dakle osnovanost, izdate preporuke da se na vrijeme povuče zahtjev za vođenje prekršajnog postupka protiv građanina koji je žrtva etnički motivisanog nasilja.

Savjet sa žaljenjem konstatuje da odnos Uprave policije u konkretnom slučaju nije bio adekvatan, niti partnerski jer je izostalo blagovremeno uvažavanje mišljenja nesporno kredibilnog

i stručnog tijela koje je i osnovano kako bi se unaprijedilo povjerenje javnosti u rad policije. Ignorisanje izdatih ocjena i preporuka predstavlja i namjeru da se priguši i marginalizuje glas javnosti koji se saopštava kroz građansku kontrolu policije i ne doprinosi reformi i unapređenju rada Uprave policije.

***

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA JE:

Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa ekspertima Peer review misije Evropske komisije: Kristinom Sa Kosta, Linom Rainiene i Matejom Sironičem, održanog u Podgorici 6. decembra 2022. godine

***

INFORMACIJA

SA SASTANKA PREDsjedNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE JOVANA JOLA VUČUROVIĆA SA EKSPERTIMA PEER REVIEW MISIJE EVROPSKE KOMISIJE: KRISTINOM SA KOSTA, LINOM RAINIENE I MATEJOM SIRONIČEM, održanog u Podgorici 6. decembra 2022. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović, član Administrativnog odbora dr Budimir Aleksić, sekretar Odbora za ekonomiju, finansije i budžet Demir Mujević i sekretarka Administrativnog odbora Goranka Vučinić održali su sastanak sa ekspertima koji borave u Crnoj Gori u okviru Peer review misije Evropske komisije: Kristinom Sa Kosta, Linom Rainiene i Matejom Sironičem. Sastanku su prisustvovali Roberto Segundo i Dominika Skubida, predstavnici Generalnog direktorata Evropske komisije za dobrosusjedsku politiku i pregovore o proširenju, kao i predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Frederika Vunšman i Mladenka Tešić.

Sastanak je održan u Skupštini Crne Gore 6. decembra 2022. godine.

Peer review misija je organizovana u okviru ciklusa misija na temu nezavisnih i regulatornih tijela koje se održavaju u svih šest zemalja Zapadnog Balkana. Opšti cilj ove misije je analiza institucionalnog okvira nezavisnih nadzornih ili regulatornih institucija u cilju procjene njihove nezavisnosti i efikasnog funkcionisanja. Eksperti iz Portugala, Litvanije i Slovenije se bave procjenom pravnog i institucionalnog okvira i rezultata rada institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i Agencije za elektronske medije.

Predmetna peer review misija ima naročit značaj u procesu pristupnih pregovora Crne Gore s Evropskom unijom u okviru poglavlja 23- Pravosuđe i temeljna prava i 10- Informatičko društvo i mediji.

Predstavnik Generalnog direktorata Evropske komisije za dobrosusjedsku politiku i pregovore o proširenju Roberto Segundo je saopštio da će eksperti iz tri države članice Evropske unije nastojati da ocijene nezavisnost rada tri pomenute institucije, sa osvrtom na zakonodavni i institucionalni okvir, a takođe će analizirati i konkretne predmete za koje su im prethodno dostavljeni materijali od strane Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i Agencije za elektronske medije. Takođe, nastojaće da identifikuju oblasti u kojima je potrebno poboljšati rad ovih institucija.

Ekspertkinja Kristina Sa Kosta je saopštila da je u ovoj misiji angažovana za analizu rada institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Interesovala su je ovlaštenja Skupštine Crne Gore u pogledu imenovanja Zaštitnika, način razmatranja godišnjeg izvještaja o radu Zaštitnika i uloga Skupštine i nadležnog Odbora u dijelu koji se tiče finansiranja institucije Zaštitnika.

Ekspertkinja Lina Rainiene je informisala da je zadužena za analizu rada Agencije za elektronske medije i da je zainteresovana da dobije dodatne informacije o imenovanju članova Savjeta i finansiranju, odnosno razmatranju Finansijskog izvještaja i Izvještaja o radu Agencije za elektronske medije.

Ekspert Matej Sironič je obavijestio da je zadužen za analizu rada Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović je upoznao eksperte sa nadležnošću Odbora, propisanom članom 44 Poslovnika Skupštine Crne Gore. Saopštio je da Odbor od 2010. godine donosi godišnji plan aktivnosti sa ciljem da doprinese planskom, sistematskom i koordinisanom djelovanju radi što efikasnijeg i kvalitetnijeg ispunjavanja obaveza koje država ima na putu evropskih integracija. Prilikom planiranja aktivnosti i utvrđivanja plana rada Odbor se rukovodi ocjenama stanja sadržanim u izvještajima relevantnih međunarodnih organizacija, institucija i tijela koja se bave ljudskim pravima i slobodama, prvenstveno zamjerkama i negativnim ocjenama sadržanim u izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori i tim povodom utvrđuje aktivnosti koje treba da doprinesu unapređenju stanja i rješavanju evidentiranih izazova. Naglasio je da su kvalitetno djelovanje i proaktivan pristup u radu Odbora prepoznati od brojnih partnera sa kojima Odbor saraduje, kao i od subjekata koji su vršili monitoring nad radom ovog Odbora. Saopštio je da je Odbor bio uključen u projekat Vestminsterske fondacije za demokratiju „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu“ i da su predstavnici Vestminsterske fondacije za demokratiju, po okončanju projekta, ocijenili da je saradnja koju su imali sa Odborom za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore bila zaista izuzetna i najbolja u odnosu na sve druge odbore iz zemalja Zapadnog Balkana koji su učestvovali u radu HUGEN mreže. Takođe, istakao je da Odbor dobija pohvale za svoj rad i od domaćih subjekata.

Kada je riječ o saradnji Odbora za ljudska prava i slobode sa nezavisnim institucijama, predsjednik Vučurović je saopštio da ovaj Odbor, u okviru nadzorne i kontrolne uloge Skupštine, razmatra izvještaje koji nadležni državni organi i nezavisne institucije dostavljaju Skupštini saglasno obavezi utvrđenoj zakonom, čime se vrši redovna godišnja kontrola i nadzor nad radom organa državne uprave i nezavisnih institucija zaduženih za ljudska prava. Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležno radno tijelo, razmatra sledeće izvještaje koje podnose nezavisne institucije: Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, koje Skupštini podnosi Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama koji Skupštini podnosi Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama. Odbor ima odličnu saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda koju ostvaruje putem stručnih konsultacija i neposrednim kontaktima, odnosno učešćem predstavnika Institucije na sjednicama i drugim aktivnostima Odbora, čime se već u fazi donošenja zakona i praćenja rada izvršne vlasti sprečavaju mogući problemi u pogledu ostvarivanja ljudskih prava i sloboda.

Poslanik Vučurović je informisao da Zaštitnik u skladu sa članom 47 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore podnosi Skupštini godišnji izvještaj o radu koji dostavlja najkasnije do 31. marta tekuće godine za prethodnu. Istakao je da Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležni odbor, razmatra navedeni Izvještaj i Skupštini podnosi Izvještaj sa predlogom zaključka. Odbor veoma često u svojim predlozima zaključaka upućenim Skupštini iznosi ocjene stanja u određenim oblastima, stavove o određenim pitanjima, ukazuje na probleme u primjeni zakona ili funkcionisanju pojedinih institucija ili praksi, a posebno je značajno da se zaključcima obavezuju nadležni organi da sprovedu određene aktivnosti radi unapređenja postojećeg stanja. Tokom 2021. godine Odbor je uputio Skupštini osam predloga zaključaka (sa ukupno 69 tačaka), a 2022. godine pet predloga zaključaka (sa 91 tačkom).

Kada je riječ o finansiranju institucije Zaštitnika, predsjednik Vučurović je informisao eksperte o članu 53 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore kojim je ovo pitanje definisano. Naglasio je da je Odbor svih prethodnih godina prilikom razmatranja Predloga zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, shvatajući značaj ove Institucije za cjelokupno društvo, njenu ulogu na putu evropskih integracija i brojne obaveze i zadatke Institucije, u potpunosti podržavao sve predloge zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku u iznosu koji je Zaštitnik zahtijevao i utvrđene zahtjeve dostavljao Ministarstvu finansija Vlade Crne Gore. Zaštitnik u okviru godišnjeg izvještaja o radu koji dostavlja Skupštini Crne Gore, a koji Odbor za ljudska prava i slobode razmatra kao nadležni odbor, izvještava i o finansijskim sredstvima, odnosno iznosu budžetskih sredstava koja su dodijeljena instituciji Zaštitnika i njihovoj realizaciji.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je informisao eksperte i o postupku imenovanja Zaštitnika, propisanom Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Govoreći o Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, predsjednik Odbora Jovan Jole Vučurović je saopštio da se politička dešavanja u Crnoj Gori značajno reflektuju i na rad ove Agencije. Postoje agencije koje nijesu doživjele stvarne reforme i kadrovske promjene koje su morale da se dese. Pomenio je da je u Crnoj Gori vlast promijenjena 30. avgusta 2020. godine, ali nije došlo do temeljnih demokratskih promjena i demontaže bivšeg režima. Saopštio je da je bivša vlast bila prepoznata po progonu političkih neistomišljenika, kršenju ljudskih prava i po partijskoj kontroli institucija, pa se značajan broj institucija i agencija teško oslobađa tog nasleđa zbog čega se mogu okarakterisati kao zarobljene institucije. Pojedini kadrovi iz prethodnog režima koji ne bi mogli da prođu proces lustracije sada se nalaze na mjestima predsjednika savjeta pojedinih agencija, a to je posledica slabosti 43. Vlade Crne Gore koja je formirana u saradnji sa bivšim režimom. Smatra da Agenciju za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama očekuje veliki posao koji podrazumijeva njenu transformaciju u nezavisnu instituciju. Zaključio je da bez kadrova koji bi bili nezavisni takve institucije ne mogu da funkcionišu na kvalitetan način.

Na pitanje koja je bila uloga skupštinskih odbora u procesu nedavnog imenovanja predsjednika i člana Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, poslanik Vučurović je saopštio da je Administrativni odbor podnio Skupštini predloge odluka, a Skupština je većinom glasova donijela odluke o njihovom imenovanju. Takođe, informisao je da Odbor za ljudska prava i slobode nije podržao Izvještaje o radu Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama za 2019. i 2020. godinu i da Skupština nije prihvatila navedene godišnje izvještaje Agencije. Saopštio je da u Agenciji ima stručnih lica koja profesionalno obavljaju svoj posao, ali rade pod opterećenjem rukovodstva koje nije profesionalno i nezavisno.

Na pitanje eksperta Sironiča da li je u dosadašnjoj praksi primijenjena odredba člana 62 stav 2 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti kojom je propisano da Agencija, na zahtjev Skupštine, podnosi Skupštini posebni izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka, saopšteno je da je ta odredba Zakona primijenjena 2011. godine kada je Skupština, na predlog Odbora za ljudska prava i slobode, povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka za 2010. godinu, donijela Zaključak kojim je od Agencije zahtijevala da sačini Poseban izvještaj sa pregledom aktivnosti na implementaciji Zakona i poboljšanju stanja u oblasti zaštite ličnih podataka za period 1. januar - 1. jul 2011. godine, što je Agencija ispoštovala.

Ekspertkinja Lina Rainiene je pomenula da je Zakonom o elektronskim medijima propisano da se dio članova Savjeta Agencije za elektronske medije imenuje na pet, a dio na četiri godine. Interesovalo je da li to važi samo za prvo imenovanje članova Savjeta ili i za sva naredna. Sekretarka Administrativnog odbora Goranka Vučinić je informisala da se to odnosi samo na prvi mandat Savjeta, a kasnije svima mandat traje pet godina.

Kada je riječ o saradnji Agencije za elektronske medije sa nadležnim odborom po pitanju budžeta, sekretar Odbora za ekonomiju, finansije i budžet Demir Mujević je saopštio da je Zakonom o elektronskim medijima propisano da Savjet Agencije za elektronske medije usvaja finansijski plan za narednu i finansijski izvještaj Agencije za prethodnu godinu. Međutim, Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti definisana su nezavisna regulatorna tijela, među kojima je i Agencija za elektronske medije. Obaveza tih nezavisnih regulatornih tijela je da podnose Skupštini izvještaj o radu za prethodnu godinu i finansijske planove za narednu godinu. Agencija za elektronske medije podnosi Izvještaj o radu sa finansijskim izvještajem, uz koji dostavlja i Izvještaj nezavisnog revizora. Kada je riječ o finansijskim planovima, Skupštini se dostavlja Predlog finansijskog plana sa Planom rada za narednu godinu, što razmatra Odbor za ekonomiju, finansije i budžet, a Skupština ih prihvata donošenjem odluke. U vezi sa razmatranjem godišnjih izvještaja, ekspertkinja je informisana da se izvještaji mogu podnositi Skupštini na uvid, informisanje, razmatranje ili na usvajanje, u zavisnosti od toga kako je propisano zakonom. Kada je riječ o izvještajima nezavisnih regulatornih tijela, isti se podnose Skupštini na usvajanje, ali ukoliko se izvještaji ne usvoje, institucije ne trpe konkretne posledice. Jedina sankcija je što se neusvajanjem izvještaja određene institucije, prema javnosti šalje slika o radu te institucije. Neusvajanje finansijskog plana nezavisnog regulatornog tijela podrazumijevalo bi da poslanici imaju i konkretne predloge za njegovu izmjenu. Na upit da li i drugi odbori, kao Odbor za ljudska prava i slobode, mogu da predlože Skupštini donošenje zaključaka

povodom razmatranja izvještaja o radu nezavisnih institucija i regulatornih tijela, saopšteno je da i drugi odbori primjenjuju tu praksu.

Ekspertkinja Lina Rainiene je upitala da li uvijek isti sastav Administrativnog odbora predlaže Skupštini kandidate za izbor i imenovanje ili se sastav tog Odbora definiše ad hoc. Sekretarka Administrativnog odbora Goranka Vučinić je obavijestila da za tačno određene savjete uvijek isto radno tijelo predlaže Skupštini kandidate za imenovanje. Administrativni odbor je nadležan za imenovanje članova Savjeta Agencije za elektronske medije i sprovodi cjelokupan postupak, počev od upućivanja javnog poziva ovlaštenim predlagačima do utvrđivanja predloga liste kandidata Skupštini, dok je za pojedine savjete propisano da su nadležna druga radna tijela.

Na kraju sastanka je saopšteno da će posljednjeg dana misije, 9. decembra 2022. godine, biti održan završni sastanak na kojem će eksperti predstaviti preliminarne zaključke i preporuke nakon čega će biti sačinjena dva izvještaja- jedan koji će sačiniti eksperti i odnosiće se na Crnu Goru i drugi – horizontalni izvještaj kojim će biti obuhvaćeno svih šest država Zapadnog Balkana, a sačinice ga predstavnici Generalnog direktorata za dobrosusjedsku politiku i pregovore o proširenju.

***

Završni sastanak na kojem su eksperti predstavili preliminarne preporuke održan je 9. decembra 2022. godine.

Šef Radne grupe za poglavlje 24- Pravda, sloboda i bezbjednost Miloš Radonjić je pozdravio sve učesnike sastanka. Izrazio je uvjerenje da su učesnici iz Crne Gore i pored ne baš povoljne političke situacije pokazali otvorenost i posvećenost ovoj Misiji, što je još jedna potvrda naše posvećenosti evropskom putu. Peer review misija je bila od izuzetnog značaja, jer je omogućila da se sagleda trenutno stanje na zakonodavnom i institucionalnom planu, da se razmotre konkretni predmeti u nadležnosti institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i Agencije za elektronske medije, kao i da se sagledaju nedostaci i slabosti sistema. Istakao je da je ova vježba bila prilika da se dodatno ojača svijest o neophodnosti kontinuiranog zajedničkog doprinosa svih društvenih aktera nezavisnosti regulatornih i nadzornih tijela, s krajnjim ciljem dostizanja najviših evropskih standarda i implementacije najboljih evropskih praksi u ovoj oblasti. Zaključio je da će izvještaj sa Peer review misije pomoći da se vizija daljeg unapređenja stanja u ovoj oblasti učini jasnijom, ali i da se napravi dodatan iskorak u pregovaračkim poglavljima 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 10 – Informatičko društvo i mediji.

Šef Radne grupe za poglavlje 23- Pravosuđe i temeljna prava i pregovarač za klaster 1 – Temeljna prava Bojan Božović je ukazao da će preporuke koje će biti sadržane u Izvještaju sa Peer review misije biti detaljno analizirane, ne samo u okviru Radne grupe za poglavlja 23 i 10, već i na sjednicama Vlade i Savjeta za vladavinu prava.

Predstavnik Generalnog direktorata Evropske komisije za dobrosusjedsku politiku i pregovore o proširenju Roberto Segundo je zahvalio predstavnicima institucija i relevantnih tijela na otvorenosti i sadržajnim razgovorima. Istakao je da vođenje otvorenog i iskrenog dijaloga svjedoči o spremnosti predstavnika crnogorskih institucija da unaprijede stanje u predmetnim oblastima, što samo po sebi predstavlja pozitivan ishod ove misije.

Ekspertkinja Lina Rainiene koja je bila zadužena za analizu rada Agencije za elektronske medije je predstavila početne nalaze i preporuke:

- Zakon o elektronskim medijima samo djelimično uređuje nadležnost te institucije, kao regulatora. Odredbe koje se tiču rada onlajn medija nijesu u potpunosti sadržane u važećem Zakonu. Zakonom su definisane kazne na način koji nije baš uvijek srazmjeran, jer ne postoji potrebna postepenost u povećanju kazni. Sankcije koje su trenutno propisane Zakonom su ili preblage ili previše stroge, dok finansijske sankcije uopšte nijesu propisane;
- Ministarstvo kulture i medija je nadležno za pripremu novog zakona o audio vizuelnim medijskim uslugama, a njeni komentari su bazirani na Nacrtu zakona o audio vizuelnim medijskim uslugama koji joj je dostavljen uoči Misije. U vezi sa regulatornim okvirom, glavni cilj je da se popune

praznine u primarnom zakonodavstvu što bi trebalo uraditi usvajanjem novog zakona o audio-vizuelnim medijskim uslugama;

- Kada je riječ o finansijskoj samostalnosti, prema važećem Zakonu Agencija za elektronske medije u potpunosti se finansira doprinosima koje dobija sa tržišta. Zakonom je definisano da Agencija može da odredi naknade koje joj plaćaju pružaoci usluga koji su pod njenim nadzorom. Agencija usvaja godišnji finansijski plan. Međutim, navedeni elementi i dalje ne omogućavaju potpunu finansijsku samostalnost Agencije;
- Prema zakonu kojim se uređuje izrada i usvajanje nacionalnog budžeta, Agencija treba da podnosi Predlog svog finansijskog plana Skupštini na usvajanje, a Skupština ima mogućnost da Predlog tog plana, odnosno budžeta Agencije izmijeni. Nejasno je da li postoje posledice po praktičnu primjenu budžeta od strane Agencije sve do momenta dok se u Skupštini Crne Gore usvoji budžetski plan Agencije. Prema sadašnjem Zakonu o medijima, Agencija funkcioniše na osnovu budžeta koji je usvojio Savjet Agencije, a nije potrebno usvajanje istog od strane Skupštine. Ekspertkinja je naglasila da će ovo pitanje morati dodatno da razmotri;
- Kada su u pitanju kadrovski resursi Agencije za elektronske medije, saopštila je da Agencija ima dovoljno kadrovskih resursa. Očekuje se proširenje nadležnosti Agencije, što će zahtijevati i dodatno osoblje. Zaposleni u Agenciji rade na osnovu ugovora o radu, ali se i na njih primjenjuju ograničenja u pogledu iznosa zarada za zaposlene u javnom sektoru.
- Savjet i direktor Agencije jedini mogu da donose odluke, a samostalnost u donošenju odluka propisana je Zakonom.
- Kada je riječ o postupcima imenovanja i razrješenja, ekspertkinja smatra da postupak imenovanja ne omogućava pluralističku zastupljenost svih zainteresovanih strana, niti potpunu nezavisnost Agencije od regulisanog sektora. Udruženja komercijalnih emitera, po Zakonu, imaju pravo da imenuju jednog člana u Savjetu Agencije. Zakonom nijesu prepoznati posebni uslovi kojima se osigurava nezavisnost kandidata za direktora Agencije u odnosu na sektor koji je predmet regulacije;
- Tokom razgovora sa zainteresovanim stranama rečeno je da su pojedini predstavnici nevladinih organizacija zahtijevali da se novim zakonom predvidi potpuna zamjena Savjeta Agencije. Iz Agencije su saopštili da se plaše da bi u situaciji kada bi cjelokupan Savjet bio razriješen putem postupka usvajanja novog zakonodavstva, to bi ugrozilo nezavisnost Agencije jer bi se Skupštini omogućilo da na taj način razriješi cjelokupno rukovodstvo Agencije;
- Kada je riječ o transparentnosti i odgovornosti funkcionisanja Agencije, ocijenila je da Agencija svoje poslove izvršava na transparentan način uz aktivan pristup, a način na koji izvještava Skupštinu je zadovoljavajući. Agencija obezbjeđuje puni pristup podacima, jer ih objavljuje na web stranici, a takođe odgovara na zahtjeve za slobodan pristup informacijama;
- Agencija svakodnevno komunicira sa zainteresovanim stranama, ne samo u pisanoj formi, već i putem e-maila i telefona. Ulaže napore da unaprijedi saradnju sa zainteresovanim stranama, nastojeći da preventivno djeluje u smislu sprečavanja kršenja zakona;
- Uticaj Agencije na regulisani sektor je takav da se odluke Agencije u vidu upozorenja javno objavljuju. Međutim, ne postoji efikasan mehanizam za izvršenje odluka, jer ne postoje finansijske sankcije za nepoštovanje odluka Agencije;
- Percepcija javnosti o radu Agencije je generalno pozitivna. Međutim, zbog nedovoljno jasnoće u postupku imenovanja rukovodstva Agencije u određenoj mjeri umanjuje se uvažavanje Agencije od strane građana;
- Ne postoji samoregulatorno ili koregulatorno tijelo za pružaoce audio vizuelnih medijskih usluga koje bi omogućilo veći angažman svih zainteresovanih strana. Postoje znaci fragmentisane samoregulacije, ali treba raditi na uvođenju potpuno operativnog mehanizma za samoregulaciju ili koregulaciju.

Šef Radne grupe za poglavlje 23- Pravosuđe i temeljna prava i pregovarač za klaster 1 – Temeljna prava Bojan Božović je saopštio da je u najvećem broju slučajeva u potpunosti saglasan sa preporukama

ekspertkinje Rainiene. Interesovala ga je sugestija u vezi sa učešćem člana Advokatske komore u Savjetu Agencije, pa je upitao zašto je odabrana baš Advokatska komora.

Ekspertkinja Lina je pojasnila da su za taj predlog čuli u Ministarstvu kulture i medija koji su saopštili da u Savjetu Agencije za elektronske medije nema dovoljno lica koja posjeduju adekvatno pravno znanje. To bi bio član Savjeta koji bi zamijenio sadašnjeg člana koji je predstavnik regulisanog sektora, ali ovo pitanje treba interno riješiti u Crnoj Gori.

Šef Radne grupe za poglavlje 23- Pravosuđe i temeljna prava Bojan Božović smatra da izbor člana iz Advokatske komore sužava prostor izbora adekvatnog pravnika i da bi tu trebalo uključiti akademsku zajednicu i ostale ugledne pravnike, među kojima su i predstavnici Advokatske komore, o čemu će se razgovarati sa predstavnicima Ministarstva kulture i medija.

Ekspertkinja Kristina Sa Kosta, zadužena za analizu rada institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, je saopštila da je ovo četvrta TAIEX misija koja je u fokusu imala rad Ombudsmana, pa se ova misija može smatrati i kontrolnom. Poslednji Izvještaj Peer review misije je iz 2017. godine. Naglasila je da su svi sastanci održani u atmosferi otvorenog razgovora o problemima. Ekspertkinja Kristina Sa Kosta je predstavila početne nalaze i preporuke:

- Određeni aspekti normativnog okvira koji važe za instituciju Zaštitnika predstavljaju bojazan budući da postoji mogućnost da Skupština glasa o godišnjim izvještajima o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i o Izvještaju Nacionalnog preventivnog mehanizma, odnosno izvještajima koje institucija Zaštitnika podnosi Skupštini.
U Izvještaju sa prethodne Peer review misije pomenuto je da godišnji izvještaj o radu institucije Zaštitnika predstavlja krunu rada Institucije i zaslužuje pažnju kako onih koji su bili predmet postupanja institucije Zaštitnika, tako i same Skupštine od koje bi se trebalo očekivati da taj Izvještaj dobije i razmotri;
- Zakonskim okvirom treba obezbijediti dovoljan nivo zaštite nezavisnosti institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore;
- Na osnovu Pariških principa sve nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava trebalo bi zakonski da budu ovlašćene da vrše konkretne funkcije ne samo u zaštiti ljudskih prava, već i u promociji ljudskih prava;
- Iako institucija Zaštitnika sprovodi promotivne aktivnosti, ta ovlašćenja Zaštitnika nijesu dovoljno jasno naznačena u važećem Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore;
- Prošle godine je došlo do povećanja ukupnih budžetskih izdvajanja za instituciju Zaštitnika i nije ukazano na manjak sredstava potrebnih za funkcionisanje. Institucija Zaštitnika ima zaduženja i kao Nacionalni mehanizam za prevenciju torture i u oblasti zaštite od diskriminacije. I pored toga što je budžet Zaštitnika usvojen i opredijeljena su mu sredstva, tokom ove godine bilo je određenih ograničenja u raspolaganju opredijeljenim budžetom zbog izbornih procesa, što može negativno da se odrazi na planiranje aktivnosti Zaštitnika;
- Nije ukazano na zabrinutosti u pogledu ukupnog broja zaposlenih u instituciji Zaštitnika, a očekuje se da će uskoro biti angažovani dodatni savjetnici u Instituciji;
- Neki aspekti vezani za angažovanje kadrova u instituciji Zaštitnika mogu uticati na samostalnost i nezavisnost Institucije. Cio proces angažovanja novih kadrova u Instituciji sprovodi Uprava za upravljanje ljudskim resursima. Zaštitnik može da pokrene postupak zapošljavanja novih kadrova tek nakon što dobije odobrenje od Ministarstva finansija kojim se potvrđuje da postoje raspoloživa sredstva za zarade;
- Predmeti koji su bili u fokusu pažnje vođeni su na nepristrasan i nezavisan način, a biće potrebna dodatna analiza da se utvrdi okvir u kojem se dešava proces donošenja odluka;
- Zaštitnik se bira većinom glasova u Skupštini na predlog predsjednika Crne Gore. Međutim, taj zahtjev da se o Zaštitniku glasa prostom većinom nije usaglašen sa Principima zaštite i promocije institucija ombudsmana koje je usvojila Venecijanska komisija Savjeta Evrope, jer je po tim Principima poželjno da se ombudsman bira nekom vrstom kvalifikovane većine;

- Zaštitnik objavljuje i distribuira svoj godišnji izvještaj o radu, ali i izvještaje o stanju u pojedinačnim oblastima. Sva mišljenja i preporuke se nalaze na web sajtu što doprinosi transparentnosti i odgovornosti;
- Čini se da je saradnja između Zaštitnika i organizacija civilnog društva dobra i djelotvorna. Institucija Zaštitnika održava redovne kontakte sa raznim organizacijama u zemlji koje se bave zaštitom ljudskih prava, što uključuje i razmjenu znanja i informacija;
- Javno-pravni organi ponekad ne odgovaraju blagovremeno na zahtjeve i preporuke Zaštitnika. Takav izostanak saradnje slabi poziciju Zaštitnika i negativno utiče na percepciju Institucije od strane građana zbog čega se može razmotriti usvajanje protokola o saradnji sa institucijom Zaštitnika, što je preporučeno i u prethodnoj Peer review misiji;
- Potrebno je uraditi detaljniju analizu broja preporuka koje je institucija Zaštitnika dala, koliko ih je prihvaćeno i odbijeno i u tom smislu zatražila je dodatne podatke od institucije Zaštitnika;
- Institucija Zaštitnika uživa kredibilitet i prestiž, kako po shvatanju predstavnika civilnog društva, tako i po mišljenju vladinih organa i predstavnika Skupštine;
- Institucija Zaštitnika je u objektu koji koriste i druge institucije, među kojima je i nekoliko ministarstava. Posjedovanje sopstvenog objekta bi osnažilo javnu percepciju nezavisnosti i autonomije ove Institucije, kao što se to zahtijeva međunarodnim standardima.

Ekspert Matej Sironič je predstavio svoje nalaze i preporuke koje se tiču Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama navodeći sledeće:

- Zakonodavni okvir mora biti poboljšan i ubrzano usvojen s obzirom da dugo traje postupak pripreme novih zakona o zaštiti podataka o ličnosti i slobodnom pristupu informacijama. Takođe, nedostaje transparentnost u pripremi zakona, posebno zakona o slobodnom pristupu informacijama;
- Kada je riječ o zaštiti ličnih podataka, obaviješten je da će se donijeti dva zakona- jedan kojim će se implementirati Opšta Uredba o zaštiti ličnih podataka (GDPR), a drugi za transponovanje Direktive za sprovođenje zakona (LED Direktive) u nacionalni pravni okvir;
- Kada budu usvojena dva nova zakona kojima će se regulisati oblast zaštite ličnih podataka, potrebno je da se odredbe drugih zakona koje se tiču obrade ličnih podataka usaglase sa tim novim zakonima;
- Ne zna se u kojoj mjeri će novim zakonskim rješenjima biti obuhvaćeni napredni vidovi obrade ličnih podataka;
- Obaviješten je da će se zakon o slobodnom pristupu informacijama usvojiti u januaru 2023. godine, a ovlaštenja Agencije će biti proširena;
- Budžet Agencije za 2021. i 2022. godinu bio je umanjen, a za 2023. je planirano povećanje;
- Njegov utisak je da Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama nije u potpunosti autonomna u trošenju budžetskih sredstava;
- Agencija ima problem u kadrovskoj strukturi, jer je oko 60% kapaciteta popunjeno, a naročito je izražen problem nedovoljnog broja zaposlenih u Sektoru koji se bavi slobodnim pristupom informacijama koji je prošle godine primio čak 5.400 žalbi. Agenciji nedostaju i IT stručnjaci, jer radi samo jedan službenik zadužen za tu oblast. Zaključak je da treba osnažiti kadrovske kapacitete Agencije;
- Prvi utisak je da Agencija samostalno razmatra predmete i odlučuje, uz izuzetak predmeta koji se odnosio na objavljivanje spiskova lica koja su imala COVID-19;
- Utisak je da Agencija jeste donekle proaktivna, ali ima mnogo prostora za napredak;
- Civilno društvo je vrlo zainteresovano za slobodan pristup informacijama, imaju alate u ovoj oblasti i Agencija bi trebalo da unaprijedi saradnju sa njima;
- Agencija vrši nadzor samo u dijelu proaktivnog objavljivanja informacija;
- Posljednja dva Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. i 2020. godinu nijesu usvojeni u Skupštini Crne Gore, bez ikakve argumentacije;

- Što se tiče izvršenja rješenja koja donosi Agencija, ona nema mogućnost izricanja mandatne kazne, a s obzirom da nije održao sastanak sa Upravnom inspekcijom, ekspertu će biti potrebna dodatna dokumentacija za donošenje zaključka po ovom pitanju;
- Djeluje da ima puno prostora za napredak u pogledu informisanja građana o nadležnosti Agencije, pravu na zaštitu podataka o ličnosti, dok je znanje o pravu na slobodan pristup informacijama bolje, ali takođe nedovoljno i
- Agencija bi trebalo da se modernizuje u pogledu administrativnog poslovanja i u većem stepenu uvede digitalizaciju.

Šef Radne grupe za poglavlje 23- Pravosuđe i temeljna prava i pregovarač za klaster 1 – Temeljna prava Bojan Božović je prokomentarisao da je crnogorsko društvo u političkom smislu podijeljeno, razlika u glasanju između opozicije i vlasti u Skupštini je ne veća od tri poslanika, pa bi uvođenje kvalifikovane većine za izbor Ombudsmana moglo dovesti do blokade ove Institucije, kao što je sada blokiran niz institucija i to iz dnevno-političkih razloga. Sadašnji Zaštitnik i njegovi zamjenici su izabrani sa velikim brojem glasova poslanika i oni uživaju veliko povjerenje u našem društvu. Kada budemo zrelije društvo u političkom smislu, onda će biti prostora za izmjenu Zakona u dijelu koji se tiče propisivanja kvalifikovane većine za izbor Zaštitnika.

Predstavnica Ministarstva unutrašnjih poslova Zora Čizmović je saopštila da će ozbiljno uzeti u razmatranje sve preporuke koje je uputio ekspert Marej Sironič i nastojeće da ih implementiraju zbog dobrobiti našeg društva. Što se tiče nezavisnosti Savjeta Agencije, smatra da bi kod razrješenja članova Savjeta trebalo tražiti kvalifikovanu većinu, a ne kod imenovanja, jer se dešava da većina u Skupštini ne prihvata Izvještaj Agencije iz političkih razloga. Novim zakonom o zaštiti podataka o ličnosti razrješenje članova Savjeta Agencije biće propisano u skladu sa evropskom regulativom.

Šef Radne grupe za poglavlje 24 Miloš Radonjić je upitao kada se može očekivati Izvještaj sa ove Peer review misije i da li će istovremeno biti dostavljen Horizontalni izvještaj kojim će biti obuhvaćeno svih šest država Zapadnog Balkana.

Predstavnik Generalnog direktorata Evropske komisije za dobrosusjedsku politiku i pregovore o proširenju Roberto Segundo je izrazio žaljenje što sastanku nijesu prisustvovali predstavnici Ministarstva kulture i medija, Ministarstva ljudskih i manjinskih prava i Ministarstva javne uprave jer su to tri resorna ministarstva za rad ovih institucija i implementaciju preporuka. Poslednja Peer review misija će se održati u Republici Sjevernoj Makedoniji krajem marta 2023. godine tako da će se Horizontalni izvještaj pripremiti po završetku te misije. Pojedinačni izvještaj koji se odnosi na Crnu Goru biće pripremljen za oko dva mjeseca, s tim što treba uzeti u obzir predstojeće božićne praznike, s tim što će Nacrt izvještaja dostaviti svim subjektima, radi upućivanja komentara i sugestija nakon čega će sačiniti finalni izvještaj.

Sjednica je završena u 14 sati i 20 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović